

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף לה:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה כו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(הי"מ שמו שמוח)

תורה אור
תורה כי
תהלים עב (ז) יפרח בקיני
צדיק ורב שלום עד יבלי
יחיה:
תורה כי
צפניה ג (ט) כי אז אהפך אל
עמים שפה ברובה לקראת כלם
בשם יקראו לעבדו שכם אהרן:
ישעיהו ב (כ) ביום ההוא
ישליך האדם את אלילי כספו
ואת אלילי יתבו אשר עשו
לו להשתחית לחפרי פרות
ולעשלים:
בראשית וישלח לג (יח) ויבא
יעקב שלם עיר שכם אשר
בארץ כנען בבואו מפדן ארם
ויחן את פני העיר:
תהלים כד (ו) זה דור דרשו
דרשו מבקשי פניו יעקב
סקלה:
ויקרא קדושים פרק יט (לב)
מפני שיהי תקום ויהיה פני
זקן ויראת פאלקיה אני יודע:
שיר השירים ב (ד) וינתן
מגניו השלע בסתר המדרגה
הראוי את מראשו השמיעני
את קולך כי קולך ערב
וגרתיך נאה:
עמוס ה (ד) כי כה אמר יהוה
לביית ישראל דרשוני וחי:
קמלת ז (יב) כי בצל החכה
בצל הכסף ויתרון דעת
התקפה תתנה בעליה:
תהלים קנ (מד) וירא אצור
לקים בשמימי את רגלים:
דברים כי תבואו כי (ח)
וקתבת על האבנים את כל
דברי התורה הזאת באר
היטב: ס
דברי הימים א טו (כו) הוד
והוד לקניו עז וסדוק במקומו:

לח:

ליקוטי

אחוי לן מנא כה

רציצא כו כז

מוהר"ן

(שייך לאות א) זכחי אלקים רוח נשברת ששבירת הדמיון הם הקרבנות וכו' ע"ש. וזה בחי' סמיכה על הקרבנות, כי הקרבנות מביאין מבהמות שהם בחי' כח המדמה, כי הבהמה יש לה ג"כ כח המדמה [2]. וכשאדם הולך אחר המדמה שבלב דהיינו אחר תאוותיו ח"ו, שבאין מכח המדמה, זהו מעשה בהמה ממש, כי גם הבהמה יש לה כח המדמה. וע"כ כשאדם הוטא ח"ו, וכל החמאים באין ע"י כח המדמה שמשם נמשכין כל התאוות, ע"כ הוא צריך להביא קרבן מבהמות, וצריך לסמוך עליו, ולהתוודות כל הטאיו על הקרבן בשעת הסמיכה, ועי"ז נמשכין כל החמאים וכל כח המדמה על הבהמה ושהוא בחי' מדמה כנ"ל. ואח"כ תיכף לסמיכה שחיטה [3] ושוחטין הבהמה לקרבן, ועי"ז נכנע ונשבר המדמה :

(שייך לאות ב' ג), **מבואר** שם שכשאדם נעתק ממדרגה למדרגה אז צריך לו לילך דרך אלו הדמויות כדי להגיע אל הקדושה. ותיכף כשעולה להמדרגה השניה, אזי נתעוררין הקליפות שבמדרגה ומסכבין אותו וצריך להכניע אותם מחדש וכו' ע"ש. ואע"פ שכבר נשבר הקליפה שבמדרגה העליונה וכו', אעפ"כ כשפנימיות של העליון נעתק משם והיוצניות התחתון עולה, אזי הקליפה חוזר וניערל וכו' ע"ש. **ואמר אז בזה"ל, ובה טועין החסידים הרבה, שפתאום נדמה להם שנפלו מעבודת ה' [4], ובאמת אין זה נפילה כלל, רק מחמת שצריכין לעלות ממדרגה למדרגה, ואז מתעוררין ומתגברין מחדש הקליפות, שהם התאוות והבלבולים והדמויות והמחשבות והמניעות כנ"ל, ע"כ צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזור ולהכניע ולשבר הקליפות והמניעות וכו' שבכל מדרגה ומדרגה מחדש, אבל באמת אין זה נפילה כלל, כנ"ל :**

(שייך לאות ג) **ודע** שאין שני בני אדם שווין וכו'. נמצא כשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה יותר או הולך ונעתק האדם העומד באותה המדרגה העליונה, והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה וכו'. ואמר אז בזה"ל, וזה בחי' הרמה, מה שאחד מרים ומגביה את חבירו. כי ע"י שזה האדם שבמדרגה התחתונה עלה מדרגא לדרגא, עי"ז הגביה והרים את חבירו שבמדרגה העליונה לעלות למעלה עליונה יותר. וכן חבירו דחבירו הגבוה עוד יותר מחבירו, עלה עוד יותר למעלה, וכן למעלה למעלה, כי א"א שיהיו שני בני אדם ב"במדרגה אחת כנ"ל [5]. **אחר** שאמר מאמר הנ"ל ושם מכנה וקורא כל תאוות היצה"ר בשם כח המדמה. אמר אז, צריכין לקרוא לו ולכנות לו שם אחר, היינו להכע"ד והיצה"ר צריכין לקרות אותו בשם אחר. דהיינו שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע רק בשם כח המדמה [6]. ואמר זאת בדרך שחוק, אבל הבנתי שהיה לו בזה כוונה שלימה, ולא זכיתי להבין כוונתו בזה :

כו [7] רציצא דמייית בכעותיה היכא נפיק רוחא ואמר להו

רשי' רציצא דמייית: אפרוח שמת בתוך קליפתו:

בהיינו דאעלי [8]
רציצא, זה אפרוח. זה בחי' צדיק, [9] בחי' (תהלים עב) **יפרח בימיו צדיק [2]**. ששאלו אותו, הצדיק שממית את עצמו, ומוסר את נפשו בצלותיה [10] ובעותיה [11]. באיזה מן המקומות מן התפלה, צריך לו למסור את נפשו ביותר. והשיב להם, **היכא דאעלי**. היינו איך שיש לו להעלות ניצוצי הקדושה, היינו איך שנכנסים בו מחשבות זרות, וצריך להעלותם כידוע [12], שם צריך לו למסור נפשו :

כו [13] רציצא דמייית בכעותיה היכא נפיק רוחא אמר להו בהיינו דאעלי

א כי למשוך את כל העולם לעבודתו לעבדו שכם אהר [14], וכולם **ישליכו אלילי כספם וזהבם [15]** ויתפללו אל הש"ת לבד, זה הדבר נעשה בכל דור ודור כ"לפי השלום שבדור. כי ע"י השלום שיש בין בני האדם, והם חוקרים ומסבירים זה לזה האמת [16]. עי"ז משליך כל איש את שקר אלילי כספו, ומקרב א"ע להאמת [17].

ב ואי אפשר לבא לבחי' שלום, אלא ע"י הארת פנים, הדרת פנים. וזה (בראשית לג) **ויבא יעקב שלם עיר שכם**, איתערותא של בחי' (צפניה ג) **לעבדו שכם אחד**, הוא ע"י שלום. ושלום הוא ע"י בחי' יעקב. שהוא הארת פנים, בחי' שופריה דיעקב כעין שופריה דאדם (ב"מ פד. ע"ש). וזה בחי' (תהלים כד) **מבקשי פניו יעקב :**

ג והדרת פנים, זה בחי' דרושי התורה. שהתורה נדרשת בשלש עשרה [18] מדות [19] הנמשכים מ"ג תיקוני דיקנא (וזהו אחרי סב.) [20]. מבחי' הדרת פנים, כמ"ש (ויקרא יט) **והדרת פני זקן :**

ד ולפי ההודככות חכמתו ב"ג מדות אלו הנ"ל, כן הודככות קול רנתו. בבחי' זקן זה [21] חכמה (קידושין לב ע"ב). הקנה מוציא קול (ברכות סא וע') וזהו פנחס רלב רלב רלה. וזה (ש"ה ב) **הראני את מראיך**, זה בחי' הדרת פנים, בחי' זקן כנ"ל. **השמיעני את קולך**, כי הקול לפי החכמה של דרושי התורה, לפי השכל של י"ג מדות שהוא דורש בהם את התורה. וזהו (עמוס ה) **דרשוני וחיו, כי החכמה להמחיה את בעליה** (קהלת ז) :

ה וכשנזדכך קולו, לאזי ע"י השמעת קולו לבד בלא דיבור, הקב"ה מושיעו בעת צרתו [22]. בבחי' (תהלים קו) **וירא הי"ב בצור להם בשמעו את רנתם**. ע"י שמיעת קולו, הקב"ה רואה מי שמיצר לו, איזהו עכו"ם מיצר לנו. וזהו (דברים כז) **באר היטיב** בשבעים לשון [23]. שפירושים ודרושי התורה שמשם תוצאות הקול, על ידם היטיב לנו בכל הלשונות ובכל העכו"ם. בבחי' **בשמעו את רנתם ר"ת בא"ר**, ובאר הוא לשון פירוש ודרוש [24].

ו ולהדרת פנים הנ"ל א"א לבא, אלא ע"י תיקון הברית. בבחי' (ד"ה א יו) **הוד והדר לפניו, כשעזו וחדוה במקומו**, שהוא ברית, הנקרא בעוז [25], והוא

א בתרלד - שבשירות, ובלוה"ת שם-שבירות
ב עיין ע"ה שער ג' פ"י ובספר הברית ח"א מאמר יז פרק יא. המדמה הוא מנפש הבהמית שבאדם, ועיין תורה יט בתחילת ההשמות תורה נד את ה'
ג גם בתרלד- שהוא, ומתורל - שהיא * מנחות צג.
ד מתורל - שבמדרגה
ה ב'שבת הוסיף כאן בסוגרים (ופנימיות) ונראה כוונת ענפי הגיל שרק הפנימיות עולה ונשנית חזונית לעליון
ז גם בתורל וינער ומתורל - וינער
ח עיין שיש"ח ח"א צו מלק"ה שלוחן ה' יז
ט מתורל - מדרגה למדרגה
* מתורל - מדרגה ומדרגה
א מתורל - ממדרגתו למדרגה
ב מתורל - שבמדרגה

א יפרח בחי' רפ"ח עיין ביאר הליקוטים תורה כי וקדלת יעקב ערך ארז
ב עיין ליקוטים יקרים למגיד ממוריש אות לא ובעש"ט עה"ת פרשת נח עמוד התפילה אות מא מב מג
ג תפילה בחי' ביצים עיין לק"ה ביצים א'. ביצה בחי' תפילה עיין בעש"ט עה"ת פרשת נח אות קטו פירושו על מאמר זה של רבב"ה.
ד גם בדפ"ר דאעל, בתרלד ומתורל - דאעל
ה עיין לקמן תורה ל את ז', ועיין אגרא דכלה פרשת ראה וד"ה כי יהיה כך אביהן בשם הבעש"ט
ו תורה זו לשון רבינו, לא ידוע מתי והיכן נאמרה
ז גם בדפ"ר - דאעל, בתרלד ומתורל - דאעל
ח עיין לקמן פרשת ראה וד"ה כי יהיה כך אביהן בשם הבעש"ט
ט תורה זו לשון רבינו, לא ידוע מתי והיכן נאמרה
א גם בדפ"ר - דאעל, בתרלד ומתורל - דאעל
ב לש"כ צפניה ג' ט'

א בתשכט - הראיני (כלשון הפסוק)
ב בדפ"ר - מחי', בתרלד - מחי', ומתורל - תחיה (כלשון הפסוק)
ג בדפ"ר החכמה מחי' את בעליו (צילום 50 סוף טור ד')
ד גם בדפ"ר - אז, מתורצו - אז
ה לש"כ ירימיהו יד ח'
ו גם בדפ"ר ומתורל - וירא ה' בצר בלה"ת תרלד ובתורל - וירא בצר (כלשון הפסוק) ומתורצו - וירא (ה') בצר.
ז גם בדפ"ר ומתורל - היטיב, ומתורצו - היטיב. (כלשון הפסוק וצ"ע כי לפי המשך דברי רבינו נראה שבכוונה נקט היטיב)
ח * סוטה לב מובא בפרש"י שם
ט לשון ביאר ועיין תורה כ' שבאר מרים שרש ביאורי התורה.
י תורה יא את ד'

א בתרלד - שקנה

מאמר רציצא

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

תורה זו היא לשון רבינו

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע.

פתיחה

תורה קצרה זו היא הביאור לשאלת רציצא דמית בבעותיה ששאלו סבי דבי אתונא (זקני בית האש) את רבי יהושע בן חנניא (הוא סתם רבי יהושע שבש"ס), ורבנו מבאר בה שתי מדרגות במסירות נפש בתפילה, אחת שצריך להמית עצמו במלחמה במחשבות זרות, כדי להתפלל בכוונה בלא פניות/א. ועוד מסי"נ גדולה ממנה שעל ידה מעלה ניצוצות קדושים בתפילתו, לתקן רפ"ח ניצוצין שנתערבו טוב ברע בשבירה שקדמה לבריאת העולם. נראה שגם המסירות נפש הראשונה היא מדריגת צדיקים גדולים, עיין צוואת הריב"ש וליקוטים יקרים למגיד ממעזריטש (אות לא) שבכל תפילה צריך האדם לחשוב שמוכן למות מחמת גודל הכוונה, ויש מכוונים כל כך עד שבשתיים שלש תיבות, כבר יכולין למות מרוב הכוונה.

וצ"ע הרי גם כשאנו מצליחים לכוון בכל התפלה לא צריכים אנו למסירות נפש כל כך עד שמרגיש שיכול למות. ונראה שגם כשמכוון לכל מילה בתפילה אם עדיין שומע גם מה שנעשה סביבו לא נחשב כוונה באמת שעליה אנו מדברים כאן. וגם כנראה כפי מדרגת האדם כך שולחים לו מחשבות וכך צריך גם להלחם בהן, עד שצדיק גדול צריך ממש מסירות נפש כדי לעמוד במלחמה הזו.

וטעם שצריך לשתי מדרגות של מסירות נפש, מתבאר כאן כי יש מחשבות זרות ששולחים לאדם לבלבל אותו לנסותו/ג, ואותן יש לדחות במסירות נפש. ויש מחשבות זרות שבאות כדי שיתקן אותן, ע"י שיברר ויעלה את הניצוץ קדוש שבהן למעלה, וזה ע"י שמוסר נפשו עוד יותר כדי לתקן ולהעלותן.

ונראה ששתי מדרגות אלה הן בחי' יחודא תתאה ויחודא עילאה. פי' שיחודא תתאה בתפלה היא שאע"פ שדבוק בו ית' בתכלית ובוודאי לא יודע מה נעשה סביבו, אבל עדיין מרגיש את מציאות עצמו. אבל ביחודא עילאה הוא דבוק בו ית' כל כך עד שנכלל בו ית' ולא מרגיש מציאות עצמו כלל.

לכן המסירות נפש הראשונה היא בחי' בתוך התפלה, בחי' "רציצא דמית בבעותיה". והמסירות נפש העליונה יותר, היא בחי' "היכא דנפיק רוחא", דהיינו בחי' שיוצא מתוך התפלה לדבקות גמור והתכללות בו ית' בבחי' רצוא ושוב, ועי"ז מעלה את הניצוץ להתברר בשרשו ומתקנו.

כח שבט אומן עד יז אור ירושלים תשפ

צ"ע כיון שהוא צדיק מדוע שבכלל יהיה לו פניות בתפלה?

ענין תורה צו – זמם רשע לצדיק וחרק עליו שניו ה' ישחק לו כי ראה כי יבא יומו וכו' (תהלים ל"ז): הענין הוא כהן, דקשה מאין יבוא מחשבה זרה לצדיק שרוצה להתפלל בדבקות גדול, הלא אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (יומא לח): 'הבא לטהר מסייעין אותו'. אלא הענין הוא כהן, כי מעת השבירה נפלו הניצוצות מכל העולמות, ועל ידי תפלות הצדיקים, עולין מעט מעט, מדרגה אחר מדרגה. וכשצדיק עומד להתפלל, ומדבק את עצמו למדה שהוא בה עתה, נופל לו מחשבה זרה מעין אותה מדה. וכשכא למדרגה יותר גדולה, נופל לו המחשבה זרה מעין המדה הזאת שהוא בה עתה. והצדיק צריך לידע מאיזה מדה ומאיזה עולם היא זאת המחשבה זרה, וצריך לידע במה להעלותה לאותו עולם ולאותו המדה שהוא עתה בה. אף לפעמים, הצדיק רוצה להעלותה ואינו יכול. הטעם הוא, כי נופל לו מחשבה זרה ממדרגה עליונה שלא בא עדין למדרגה זו, לכן אי אפשר לו להעלותה, כי יש לו עדין מדרגה תחתונה מזו, הינו מדרגה שהוא בה עתה: אף קשה, למה באה לו מחשבה זרה קדם זמנה. דע, כי יש קבלה ביד, כי כשיש מחלקת על איזה צדיק, נופל מחשבה זרה מעין אותה מחלקת לצדיק אחר. ומחמת שרוצה להעלותה, אף על פי שאינו מעלה אותה, משבר בכח הרצון כל בעלי המחלקת: וזה פרוש הפסוק: זמם רשע, הינו מחשבה זרה. לצדיק, וחרק עליו שניו, הינו שרוצה להעלותה. וה' ישחק לו, כי ראה כי יבא יומו. הינו שעדין לא בא למדרגת המחשבה זרה זו. אף מאין יבוא לו המחשבה זרה זו. ומפרש, חרב פתחו רשעים, ופרש רש"י: 'חרב לשון מלחמה', הינו שנתעורר מחלקת על איזה צדיק. חרבם, הינו המחשבה זרה של אותה המחלקת. תבוא בלבם, הינו בלב צדיק זה. ועל ידי שרוצה להעלותה, בכח הרצון הזה, וקשותם תשברנה. בלומר, המחלקת הפ'ל:

ועיין ספר פרדס יוסף בשם ספר רשפי אש השלם (אות ס"א) בסנהדרין (כ"ז). כל ישראל ערבים זה לזה, היינו מי שעושה רע, יגיע הפגם גם להצדיק, ונופלים לו הרהורים רעים מצד רעות המעשה של הרשע, והוטבע מצד הערבות שאינו יוכל לסבול רעות חברו, ובמה שאתה עושה טובה לעצמך תקיים ג"כ טובת רעך, ובמדרש ויק"ר ד, ו| אם אחד חוטא כולם מרגישים, וכמו אם לקח אחד כלי חד לקדוח הספינה, והכי יאמר רק תחת מקומי אני קודח דעי"ז המים יציפו כל הספינה, ועיין יפה תואר (שם ד"ה אחד מהן) ותולדות יעקב יוסף (פרשת שמיני אות ב):

יסוד זה מובא בבעל שם טוב על התורה פרשת נח אות קטז. ומובא בתורה ל' אות ז' – וכל המחשבות שחושב האדם לפעמים, הכל באים על דעתו בשעת התפלה דיקא, והכל נשמע אליו אף דיקא. בשעה שעומד להתפלל. בבחינת (שם ק"ו): 'מי ימלא גבורות ה', ישמיע כל תהלתו'. תהלתו' לשון (איוב ד): 'ובמלאכיו ישים תהלתו', הינו ערובי ובלבולים, שאז משמיעין את עצמן דיקא בשעה שעומד להתפלל ולמלא גבורות ה'. והוא בשתי בחינות: או שבאים להתתקן מחמת שרואים שמתפלל בכונה כראוי, על פן באים להתתקן. פי עכשו הוא הזמן שיכולין להתתקן, פי יש בהם ניצוצות קדושים שצריכין תקון. או בבחינה אחרת, מחמת שאינו ראוי להתפלל, ובאין לבלבל אותו מתפלתו.

ליקוטי הלכות

י"ד ביצים א' (עפי" תורה יט)

שיחות השייך לתורה זו

פעם למד אחד מאנשי-שְׁלוֹמֵנו החשובים לפני הציבור מאמר כ"ו שבליקוטי מוהר"ן ח"א, ובמקום הפסוק "יפרח בימיו צדיק" שמביא שם רבינו כראיה לענין שהצדיק נקרא אפרוח, הזכיר הלה את הפסוק "צדיק כתמר יפרח (תהילים צב, יג). הקפיד עליו הרב מטשערין, ואמר לו: אם רבינו מביא את הפסוק הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, הרי שכוונתו דייקא על פסוק זה/י, ומדוע תשנה ותוסיף. והוכיח לו באר היטב בפשט המאמר שבכוונה גדולה הביא רבינו את הפסוק הַנְּזָכֵר-לְעֵיל: (שיש"ק ח"ג, סעיף שנ"ד).

הקדמה

רבנו קיצר מאד בביאורו כאן, וצ"ע מה הכוונה שהצדיק מתפלל במסירות נפש וכשבאה מחשבה זרה מתפלל בעוד יותר מסירות נפש. כיצד היא המסירות נפש הרגילה וכיצד מוסר נפשו עוד יותר. ונ"ל ששתי מדרגות במסירות נפש הכוונה ליחודא תתאה ויחודא עילאה המבואר בתורה יא, והביאור (שמעתי מהרי"צ^ח) שביחודא תתאה הביטול אליו ית' בתכלית ואעפ"כ עדיין יש לי מציאות עצמית. אבל יחודא עילאה היא שהביטול הוא ביטול עד כדי התכללות בו ית', עד שאין לי מציאות עצמית, ועל כן יש בה סכנת הסתלקות וא"א לעשות אותה אלא ברצוא ושוב כמבואר בתורה ד'. ובלשון אחר פשוט יותר אולי אפ"ל שייחודא תתאה היא כשהוא כל כך בדביקות עד שלא יודע כל מה נעשה סביבו וביחודא עילאה לא יודע גם מעצמו. אבל העיקר הוא שביחודא עילאה ע"י ההתכללות בו ית' עולה למקום גבוה במחשבה וחכמה העליונה ששם שרש הכל ושם מתברר טוב מהרע הניצוץ הקדוש לכן רק במסירות נפש כזו יכול לתקן את המחשבה ואילו במסירות נפש הראשונה יכול רק לדחות ולא לתקן.

עוד צ"ע מה שכתב שצריך להעלותם כידוע. האם כוונתו כידוע שצריך להעלותו, או שידוע כיצד להעלותו. ונ"ל שידוע שצריך להעלותו כי הכל בשרשו בחכמה עילאה מתברר. אבל כיצד להעלותו רמז במה שאמר שצריך לזה מסירות נפש גדולה יותר. כי רק במסירות נפש עצומה עד שנכלל בו ית', מעלה את המחשבה זרה לשרשה בחכמה עילאה להתברר שם. (אמנם אפשר לדחות כדלקמן) עוד צ"ע מה שאמר איך שנכנסים בו מחשבות זרות וצריך להעלותם. הרי כל הזמן באות מחשבות זרות וכיצד יודע מתי לדחות את המחשבה ומתי להעלותה לא פירש רבנו.

ונ"ל שרמז לזה במה שאמר שהצדיק מתפלל תמיד במסירות נפש, ונראה פשוט שהמסירות נפש הרגילה אצלו, היא כדי לדחות מחשבות זרות. נמצא שמה שאמר "איך שנכנסים בו מחשבות זרות" הכוונה שיש מחשבות זרות שמצליחות להיכנס אע"פ שהוא מסר נפשו לדחות לא עלה בידו. והקב"ה הכניס אותן כדי להתתקן. כך נ"ל, אע"פ שבאמת אפשר לדחות ולבאר כמו הבעש"ט שכל המחשבות נכנסות וידוע לצדיקים מתי לדחות ומתי להעלות כפי הסימן שנתן הבעש"ט, כפי שיתבאר לקמן.

ובאמת הרבה יסודות בליקוטי מוהר"ן אפשר למצא בדברי תורה שאמרו תלמידי הבעש"ט בשמו. וצ"ע היכן שרבנו סתם, אם אפשר לבאר עפ"י הבעש"ט. שהרי אמר/י^ה אני חדש מלא ישן. או אדרבה משם ראייה להפך שרמז בזה שכל תורתו ממקום ששום אדם לא הוריד משם תורה. א"כ אולי צריך לחפש ביאור בדברי עצמו בתורה אחרת. אלא כיוון שקבלנו מהראב"ן שלא ללמוד מתורה לתורה, צריך זהירות. ^{1/}

ההבדל בין ביאור רבנו לביאור הבעש"ט

¹ מי שקצת בקי בשינויים שנעשו בגרסת הליקוטי מוהר"ן יודע שדייקא בליקוטי מוהר"ן שהוגה ע"י הרב מטשערין, והודפס בלמברג בשנת תרל"ו, יש הכי הרבה שינויים בגרסה, ולפי המבואר כאן צ"ע. וצ"ל שלא באו ממנו אלא או מהבחורים מסדרי האותיות שמפורסם שדייקא בלעמבערג הם לא היינו דייקנים, או שנעשו ע"י תלמידו רב ברוך אפרים בעל הבאבי הנחל, שנסע מטשערין ללמבערג להדפיס את הספר. ויש גם שינויים שנעשו עפ"י לוח טעויות שהיה עדיין קיים בזמנם. ליתר הבנה עיין בהקדמת הליקוטי מוהר"ן המדוייק.

² חיי מוהר"ן (עם השמטות) – אות רפט – שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאֵמַר אֲנִי קִנְיָן חֲדָשׁ מְלֵא יִשְׁן. גַּם נִמְצָא בְּכַתְבֵי יְדוֹ הַקְּדוֹשָׁה אֲנִי זָקֵן שֶׁבְּקִדְשָׁה וְכוּ' שְׁמִינְגְלָה דְבָרִים שְׁפָסָה עֲתִיק יוֹמִין > שאף אחד עוד לא אמר תורה משם < וכו':

הגה – צ"ע על מה התכוון שהוא מלא ישן האם על מה שמחדש מעתיק יומין, כי עתיק פי' ישן, או על מה שקבל מרבתי נקרא ישן. ע"כ הגה.

³ ונראה שבין כך או כך, יש להבדיל בין ביאור הקשור למהלך מסויים, לביאור שהוא יסוד כללי, שרבנו לא כתב אותו כיון שסמך עלינו שנלמד אותו ממקום אחר, בבחי' דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, וכמ"ש ממרחק תביא לחמה. וכמו שכותב בהרבה מקומות "כידוע", דייקנו שסומך על יסודות שכתובים בכתבי האריז"ל. אלא שגם בזה צריך לדעת להבחין בוהירות. וצ"ע האם כוונת הראב"ן הייתה שהיכן שרבנו סתם נשאר זאת סתום אע"פ שזה מעכב בקיום העצה. ובפרט שגם הוא יצא מגדרו זה לפעמים וכגון אמונה בידיעה רוחנית. וביאור תורות ז' ט' קיב. וצ"ע לפי מה שכתב בתורה כו שיש לה שייכות לתורה כו אולי משם אפשר ללמוד לכאן.

כאמור רבנו בתורה זו מבאר את מאמר הרציצא בשתי מדרגות של תפילה במסירות נפש, ויסוד זה מצאנו בדברי הבעל שם טוב¹/ וביאורו למאמר רציצא הוזה מבאר שבדרך כלל צריך להעלות כל מחשבה זרה הבאה בתפילה, כדי להעלות ממנה את הניצוץ קדושה שיש בה, ולפעמים יש מחשבה שצריך לדחותה, ואע"פ שהיא קומה שלימה ובדחייתה הורג אותה, מותר כיון שהבא להרגך השכם להרגו.

ובזה מבאר הבעש"ט את מאמר הרציצא², שהם שאלו כיצד יתכן שהצדיק דוחה מחשבה זרה בתפילתו הרי הורג בריה שלימה ממש, וריב"ח השיב להם שכיון שבאה לבלבל תפילתו מותר לו להרגה.

ונראה שרבנו מודה לבעש"ט שמדובר כאן בשתי סוגי מחשבות זרות, אחת שבאה לבלבל, צריך לדחותה, ואחרת שבה לתיקון צריך לתקנה.

אלא שניכר חילוק גדול בין שני הפירושים כי הבעש"ט מבאר שרוב המחשבות צריך לתקן, ורק לפעמים יש מחשבות שבאות רק לבלבל את התפילה וצריך לדחותן.

ואילו רבנו נראה שכלל לא חושש להריגת הברייה הנ"ל, (אע"פ שמודה שכל מחשבה זרה היא קומה שלימה כמבואר בתורה קכב תנינא). ומבאר להפך, שהצדיק בתפילתו צריך במסירות נפש לדחות כל מחשבה זרה שבאה, משמע שסובר שרוב המחשבות זרות באות לבלבל את התפילה, ורק אם הצליחה איזה מחשבה אעפ"כ להיכנס בתפילתו, זה הסימן לו שהוא צריך להעלותה ולתקנה, וזה ע"י מסירות נפש גדולה יותר.

וגם בסימן יש חילוק, כי הבעש"ט נתן סימן מתי צריך לדחות ומתי להעלות והסימן הוא, אם ביחד עם המחשבה זרה גם בא בדעתו כיצד לתקנה, סימן שהיא באה לתיקון ולא לבלבל. ואילו רבנו נראה לבאר שנתן סימן אחר, שאם אע"פ שהשתדל לדחותה, היא נכנסה בתפילתו זה סימן שהיא באה לתיקון.

נמצא שלפי הבעש"ט שאלת הסבי דבי אתונא היא על המחשבה זרה שלפעמים שצריך לדחותה והרי היא קומה שלימה. אבל לפי רבנו הם שאלו כיון שצדיק דוחה את כל המחשבות זרות במסירות נפש, כיצד הוא מתקן מחשבה זרה שצריך לתקנה. והשיב להם ריב"ח שע"י מסירות נפש גדולה יותר. ³

כיצד יתכן שני ביאורים לשו"ת רציצא

כאמור כאן ביאר רבינו – ששאלו הצדיק שמוסר נפשו לדחות כל מחשבה זרה, כיצד מתקן מחשבה שכן נכנסה בתפילתו, וענה להם שע"י מסירות נפש גדולה יותר מתקנה.

ואילו בתורה כו ביאר – ששאלו כיצד מביאים את כל העולם לאמונה הקדושה ולבטל את האמונה הכוזבת באלהים אחרים, ושאלו כיון שזה תלוי בתיקון הברית, איך אפשר לתקן כל הפגמים שפגמו ולהעלות חזרה למקומן את כל ניצוצי הקדושה שנפלו לקליפות ע"י פגם הברית.

ורבי יהושע בן חנניה ענה להם בהיינו דעאל, דהיינו שזה אפשרי ע"י תשובת המשקל על הרהורי ניאוף, דהיינו כשנכנס בלבו הרהור ניאוף והוא מתגבר ומסלקו ממחשבתו, בזה מתקן הפגם ומעלה הניצוץ שבו למקומו. כי הרהור בא מהפגם שפגם בזה בעבר, ועתה כשמגרשו ומבטלו מתקן ע"י תשובת המשקל. והוא חידוש כי ידוע הקושיא כיצד מועלת תשובה שהיא מחשבת חרטה, לבטל מעשה עבירה שעשה בפועל, (הרי הלכה היא שאין מחשבה מוציאה מידי מעשה) ותירצו מה תרצו אבל כאן מחדש רבנו שדחיית הרהור עבירה היא לא סתם תשובה אלא ממש תשובת המשקל שמתקן תיקון גמור.

וצ"ע כיצד יתכן לפרש את דברי הסבי דבי אתונא בשני פירושים, הרי מבאר כוונת רמיותם. ומה באמת היתה כוונתם. ועיין הביאור הליקוטים תורה כו ששני הביאורים שייכים זה לזה. ובפאר הליקוטים על תורה כ"ו כתב בשם דרכי נעם שכאן מדבר מעבודת הצדיק ובתורה כו מדבר מעבודתינו. דהיינו שבאמת לשני הפירושים התכוונו שניהם דהיינו שסבי דבי אתונא שאלו גם על הצדיק וגם על כל אדם ורבי יהושע בן חנניה בתשובתו תרץ להם את שתי השאלות.

ועיין שם וכאן – רציצא כאן הוא הצדיק ושם הם העכו"ם. דמיית כאן היא מסירות נפש בתפילה, ושם היא להמית את התפילות של העכו"ם. בבעותיה בשניהם היא התפלה. היכא נפיק רוחא כאן הפירוש היכן צריך למסור נפשו ביותר. ושם הפירוש שלהמית התפלתם צריך תיקון הברית. בהיינו דאעל כאן כתב היכא דאעל מחשבה זרה בתפילתו, ושם פירש שתיקון הברית היא כשנכנס בו רוח שטות הרהור זנות והוא מתגבר עליה.

¹ עיין בעש"ט עה"ת פ' נח אות קטז – והענין, שאין לך מחשבה שלא יהא בה קומה שלימה, אף מחשבה רעה וזרה שבאה אל האדם היא באה כדי לתקנה ולהעלותא כנ"ל, ואם האדם דוחה המחשבה ההיא ממנו, אז הוי כאילו דוחה והורג קומה שלימה. אמנם לפעמים יש מחשבה שצריך לדחותה. ואם נפשך לומר במה אדע איזה מחשבה לדחותה ואיזה לקרבה ולהעלותה, יתבונן האדם אם בשעה שבאה המחשבה זרה מיד עלה במחשבתו במה לתקנה ולהעלותה או יראה לקרבה ולהעלותה, ואם לא יעלה מיד במחשבתו במה לתקנה, אז מסתמא באה לבטל את האדם בתפילתו ולבלבל מחשבתו, ואז יש רשות לדחות המחשבה ההוא כי הבא להורגך השכם כו'.

² וזה לשון הבעש"ט – כלומר המחשבה, שבאה בשעת תפילה שנקרא ביצה, דמיית – דהיינו שדוחה אותה המחשבה, וממית אותה. היכי נפיק רוחיה? כלומר האין הוא ממת דוחה קומה שלימה? ומשני מהיכי דעל נפיק, כמו שעלה המחשבה לבלבל את האדם ולדחותו, כך נפיק, שיש רשות לאדם לדחות את המחשבה ולהוציא אותה, וזהו שאמר מהיכא דעל נפיק.

³ ואולי אפ"ל שהבעש"ט דיבר בצדיקים גדולים שרק לפעמים יש להם מחשבות שצריך לדחותן. ורבינו מדבר בצדיקים קטנים יותר ואף לכל אדם שרוב המחשבות זרות שלהם צריכים לדחות. וצ"ע כי בדרך כלל רבנו מדבר ממדרגת עצמו. אלא כיון שהבעש"ט אמר דבריו לצדיקים גדולים, ואולי גם בהדרכה פרטית להם. ואילו רבנו כתב ספרו לכל אדם, לכן מסתבר כנ"ל שרבנו מדבר ברוב העולם שאת רוב מחשבותיהם בתפילה צריך לדחות. וצ"ע.

נמצא כאן היא עבודת הצדיק שבתפילתו נכנס מחשבה זרה ומיד מוסר נפשו ביותר ומעלה הניצוץ הקדוש ומתקנה. ושם היא עבודתו כשנכנס רוח שטות, הרהורי זנות ואנו מתגברים לחשוב מחשבת קדושה לסלק הרהורי הזנות, זו תשובת המשקל שמתקן את העבירות שגרמו לנו לבקשות של עכו"ם. נמצא שמכח עבודת הצדיק המבוארת כאן לתקן מחשבות זרות בתפילתו שהן התפילות הרעות שלנו (כמבואר בתורה ל'), אפשר שיתקיים המבואר שם שאנו מצליחים להתגבר על הרהור זנות ועי"ז לעשות תשובת המשקל על עוון הזנות, ומכח התשובה שלנו אזי גם העכו"ם באים לבדו שכס אחד.

עד כאן הקדמה

(לשון רבינו ז"ל)

תורה כו [י]

מתורה כ"ג עד תורה ל"א, רבנו מבאר את השאלות ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניא ומה השיב להם ונצחם.

עיין בכורות ח. – נחש (מוליד) לשבע שנים, ולאותו רשע לא מצינו חבר, ויש אומרים מוכססים (עץ ממשפחת עצי הבנות שוח). מנא הני מילי? אמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום דר' יהושע בן חנניא שנאמר (בראשית ג-יד) "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה" אם מבהמה נתקללה, מחיה לא כ"ש? אלא לומר לך כשם שנתקללה הבהמה מחיה אחד לשבעה, ומאי ניהו חמור מחתול, כך נתקלל הוא מבהמה אחת לשבעה, דהוה ליה שב שני. א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניה נחש לכמה מייעבר ומוליד? א"ל לשב שני. והא סבי דבי אתונא ארבעינהו ואוליד לתלת? הנהו מייעברי הוּו מעיקרא ד' [שנין]. והא קמשמשי שמושי? אינהו נמי משמשי כאדם. והא חכימי אינהו? אגן חכימינן מינייהו. אי חכימת זיל זכינהו ואיתינהו לי. מבואר שהויכוח בין חכימא דיהודאי דהיינו חכמת התורה, לסבי דבי אתונא חכמת יוון, היתה האם את המציאות לומדים מחקירה וניסיון או מהתורה. ובאמת זה הפך ההגיון זה כמו להתווכח האם השמש זורחת כעת בשמים בגלל שאני רואה אותה זורחת, או בגלל שיש לי ראייה מפסוק בתורה שעתה עת זריחתה. אעפ"כ זו דעת התורה. ואת זה הלך רבי יהושע בן חנניא להוכיח לקיסר בוויכוח עם סבי דבי אתונא. וכשהצליח בחכמתו להכנס למקומם אמר להם שאם ינצח יעשו בו כרצונם ואם ינצחם יבואו לספינתו. נמצא שהויכוח היה בבחי' דו קרב מילולי ברמזים לחיים או למוות, וכל שאלה שלהם כווננו בה לסתור את חכמת התורה, ורבי יהושע בן חנניא השיב להם תשובה ניצחת שהודו לו בלא ויכוח. ועפ"ז צריך להבין את דבריהם.

זו השאלה האחד עשר ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניה, ולקמן בתורה כו מבאר שאלה ותשובה זו, שוב, באריכות יותר. והביאור הליקוטים שם כתב ששני הביאורים שייכים זה לזה.

רציצא דמיית בבעותיה היכא נפיק רוחא ואמר להו בהיינו דאעליא [יב]

רש"י רציצא דמיית: אפרוח שמת בתוך קליפתו:

דהיינו שסבי דבי אתונא שאלו אפרוח שמת בתוך קליפתו מהיכן יוצאת רוחו. ורבי יהושע בן חנניה השיב להם מהיכן שנכנס.

ורבנו מבאר כוונת שאלתם ששאלו צדיק שבתפלתו מוסר נפשו להתפלל בכוונה בלא שום פניה, היכן צריך למסור נפשו ביותר. וריב"ח השיב להם היכן שאעפ"כ/י¹ נכנסת מחשבה זרה, כיון שאותה צריך לברר ממנה ניצוץ מהרפ"ח ניצוץ קדושים, ולהעלותו מייך נוקבין לעורר יחוד להשפעת שפע שירד מלמעלה, לכן צריך לזה מסירות נפש גדולה עוד יותר.

וצ"ע אולי כווננו בשאלתם לומר שכיון שכבר תפלתו במסירות נפש ולא הועיל להעלות הניצוץ הקדוש א"כ כיצד יכול להעלות אותו, ורבי יהושע בן חנניא אמר להם שיש עוד מדרגה ששייכת רק לישראל והיא התכללות בו ית' בחי' יהודא עילאה. ובוה ניצח אותם.

¹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

² גם בדפוס דאעל, בתולד ומתולדו- דעאל (גוסת עין יעקב דעאיל, וגוסת הגני' דעל, וכן תוקן כאן ולקמן בכל המהדורות המנוקדות - דעל) ועיין לקמן תורה כס שמוה"ת"ת כתב עאל.

³ זו שאלה יא ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניה - אפרוח שמת בתוך קליפתו מהיכן יוצאת רוחו ואמר להם מהיכן שנכנס

⁴ צ"ע בזה כי לפי הבעש"ט מבחן החילוק בין מחשבה שצריך להעלות לזו שצריך לדחות, היא האם מיד עולה בדעתו כיצד לעלותה. אבל לפי רבנו שכתב "איך שנכנסים בו מחשבות זרות" נראה שהכוונה שנכנסו אע"פ שהוא רצה לדחותו. וצ"ע.

רציצא, בלשון ארמית¹⁷ זה אפרוח בלשון הקדש. ואפרוח זה בחי' צדיק [טו]¹⁸, בחי' (תהלים עב)¹⁹ יפרח בימיו צדיק שכל ימיו פורח/17 ועולה מדרגה לדרגה, ובסוף ימיו יבוא עם כל הימים שלמים למעלה/17 [כ]²⁰ בא.

דהיינו ששאלו אותו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן חנניא, הצדיק שממית את עצמו, ומוסר את נפשו/כב בצלותיה [כג]²¹ ובעותיה [כה]²² /כו /כז דהיינו שממית עצמו (בחי' מלחמה בחרב וקשת/כח)

¹⁷ אולי יש בזה רמז כיון שלשון ארמי הוא לשון תרגום, דהיינו את לשון הקדש שהוא הפנימיות מתרגמים ללשון העם דהיינו החיצוניות, נמצא מה שבחיצוניות הוא רציצה לשון שבר הפנימיות הוא אפרוח, יפרח בימיו צדיק. כי הצדיק שובר גופו בחי' חיצוניות, אבל הנשמה בחי' פנימיות פורחת, בכל יום עולה ממדרגה למדרגה.

¹⁸ עין תיקוני הוהר הקדמה דף ב:

¹⁹ עיין תיקוני זהר דף ב: ביצים מסטרא דאימא תתאה אינון, דאידי ב'יצה' (שהיא המלכות הנקראת ביצה), אפרוחים מסטרא דצדיק (שהוא הסוד בבחי' אור חור הנאיר מלמטה למעלה).

²⁰ תהילים פרק עב (ז) יפרח גימיו צדיק ורב שלום עד פלי ירח:

מצודות דוד (ז) יפרח – יתגדל ויעלה מעלה מעלה. ורוב שלום – יהיה לו רוב שלום ותתמיד עד שיבלה הירח ר"ל עד עולם:

יוסף תהלות (להחיד"א) – יפרח בימיו צדיק. אפשר במ"ש בזהר הקדוש ע"פ ויקרבו ימי ישראל כי כל הימים שאדם מסגל בהם תורה ומצות יבוא לחשבון. ולהפך ידחו ע"ש באורך. וז"ש יפרח בימיו צדיק כי כל ימיו תמימים מלאים זיו תורה ומצות ורוב שלום:

²¹ ואולי אפשר לומר שגם רומז למצוות שעושה שכיון שעושה אותן בדחילו ורחימו עושה להן כנפים לפרוח מיד למעלה כמבואר בערבי נחל בראשית וירא – דרוש ה – ואמנם אין כל עושי המצות שוים, כי הצדיק העובד את ה' תמיד ועושה מצוה באהבה ויראה שהם שני כנפים להמצוה (ת"ז ת"י כה ב) אז פורחת המצוה ההיא תיכף למקומה, ובלילה נשאר הניצוץ ההוא במקומו הרמה בלי עיכוב וצער.

²² כנ"ל מה שכתב החיד"א ביוסף תהלות עפ"י הוהר עה"פ ויקרבו ימי ישראל.

וזהר ויחי דף רכב. – תניא אמר רבי יוסי, בשעתא דיומיו דבר נש אתפקיין קמי מלכא בשעה שימיו של אדם נפקדים ונמנים לפני המלך ב"ה, אית זכא דאתפקיין יומיו ורחיקין מקמי מלכא יש צדיק שאינו גמור שכשנפקדים ימיו הם רחוקים מלפני המלך ב"ה לפי שלא תיקן כל ימיו בשלימות כראוי להיות, ואית זכא דמתפקיין יומיו קריבין וסמיכין למלכא ולא מתרחקין ויש צדיק גמור שכשימיו נפקדים הם קרובים וסמוכים למלך ב"ה ואינם מתרחקים ממנו כי תיקן כל ימיו בשלימות, לכן בלא כספא עאלין וקריבין למלכא, זכא חולקהון בלא בושה נכנסים וקרבים ימיו לפני המלך, אשרי חלקם הדיא הוא דכתיב ויקרבו ימי ישראל למות כי כל ימיו נתקרבו לפני מותו לפני הקב"ה לפי שהיה צדיק גמור.

וכמו שאומר הוהר על אברהם ושרה באים בימים דהיינו שבאים עם כל ימיהם אין יום מת אלא כולם בקדושה.

וזהר דף רכז. – תא חזי פאברהם דזכה בא וראה באברהם זוכה לעסוק בתורה ומצות כל ימיו מה כתיב, בא בימים פירוש משום שזכה פד אסתלק מהאי עלמא, באינון יומין ממשי דיליה עאל ואתלבש בהו שכשנסתלק מזה העולם באותם הימים ממש נכנס ונתלבש בהם, ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום ולא נגרע ונחסר לו מאותו לבוש הכבוד שלו כלום דכתיב בא בימים פי' שנתלבש בכל ימיו. ואיוב מה כתיב, ואמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה פירוש דהא לא אשתאר לבושא לאתלבשא ביה שסבר שנאבדו ממנו כל הלושים ולא נשאר לו לבוש להתלבש בו.

תנא, זכאין אינון צדיקא דיומיהון זכאין ואשתארו דעלמא דאתי למדנו שאשרי אלו הצדיקים שימיהם מלאים זכיות ומצות ונשארו להם להתלבש בהם לעולם הבא, זכד נפקין וכשיצאים מן העולם, מתחברין פלהו ואתעבידו (דף רכז ע"ב) לבושי יקר לאתלבשא בהו (ה"י) מתחברים כל הימים ונעשה מהם לבושי כבוד להתלבש בהם, ובההוא לבושא זכאין לאתענגא מענוגא דעלמא דאתי ובוהו הלוש הם זוכים להתענג מתענוגי עולם הבא, ובההוא לבושא זמינין לאחייא ולמיקם ובוהו הלוש הם עתידים להיות ולקום בתחיית המתים, וכל אינון דאתי להו לבושא יקומו וכל אלו שיש להם לבוש יקומו, הדיא הוא דכתיב ויתיצבו כמו לבוש שכפי לבושם שוכו בו על ידי מעשיהם הטובים יתיצבו ויקומו בתחיית המתים, וזי לאינון תייבי עלמא דיומיהון בחוביהון חסרין אוי לאלו רשעי העולם שימיהם חסרים בעונותיהם, ולא אשתאר מנייהו במה דאתפסיין פד יפקון מעלמא ולא נשאר מימיהם שום לבוש במה שתתכסה נפשם כשיצאו מן העולם.

²³ עיין ביאר הליקוטים תורה כו וקהלת יעקב ערך ארו

²⁴ עיין קהלת יעקב – ערך ארו – נראה לי שהוא סוד עולם התהו, שנודע מדברי קדשו של הרב בעץ חיים היכל ב' שער ב' פרק ב' (שער שבירת הכלים) דהשבירה היה בז' מלכין ז' פעמים ב"ן, גם היה ביטול באחוריים דאבא ואמא פק"ד קדמ"ת, ז' פעמים ב"ן וס"ג אותיותיו ופק"ד קדמ"ת ונ"ב אותיותיו גימטריא אלף ר"ז, וזה סוד ארו וזה שאמר צדיק כתמר יפרח, צדיק יסוד סוד מלך הדר, תמר סוד שני פעמים ש"ך ניצוצין שנפלו, ועלייתן על ידי יוד דחכמה כולהו במחשבה אתברירו וזה יפרח, י' רפ"ח על היוד מעלה רפ"ח ניצוצין, כארו סוד השבירה ארו בלבנון על ידי ל"ב נתיבות מנון שערי בינה אותיות בלבנון, ישגא ויגדיל השבירה כי כולהו במחשבה אתברירו:

²⁵ עיין תורה מו תנינא – וכן בתפלה איתא במדרש הנעלם (חיי שרה דף קכד): "פי שהיא בחינת, פי עליה הרגנו כל היום" וכו', הינו מסירת נפש. פי צריך יגיעה גדולה ומלחמה גדולה עם המחשבות והבלבולים, ותחבולות לנוס ולברח מהם, ועל זה נאמר: פי עליה הרגנו וכו', כמובא במדרש הנעלם, נמצא שהוא מסירת נפש, וכן פיצא בזה:

²⁶ עיין ליקוטים יקרים למגיד ממוריש את לא ובעש"ט עה"ת פרישת נח עמוד התפילה את מא מב מג

²⁷ עיין בעל שם טוב פרשת נח את מא. יחשוב קודם התפילה שהוא מוכן למות באותה התפילה, מחמת גודל הכוונה, ויש מכוונים כל כך עד שפעמים בטבע היה יכול למות בשתים או בשלש תיבות שאומר לפניו יתברך שמו, וכשיחשוב כך, יאמר בלבו למה לי איזה פנייה וגאווה, באותה תפילה, כיון שבדעתו אפילו למות אחר שתים או שלש תיבות, ובאמת הוא חסד גדול מה' יתברך, שנותן לו כח ומשלים התפילה והוא חי: (צוואת הריב"ש דף ד' ע"ב ודף ז' ע"א)

ושם אות מב – זה חסד גדול מה' יתברך שאדם חי אחר התפילה, שלפי דרך הטבע היה לו למות מחמת שמפסיד כוחו, כי נתן כוחו בהתפילה, כל כך, מכח הכוונה הגדולה שהוא מכוון: (בריית ליקוטים יקרים, צוואת הריב"ש דף ד' ע"ב)

ושם אות מג – בשם הבעל שם טוב ז"ל, שאמר שנס גדול הוא כשאדם חי אחר התפילה, שלא יצאה נשמתו מגודל הדביקות: (שפתי צדיקים פרשת בשלח)

בתפילתו ובקשתו כדי לכוון מחשבתו בתפלה (לכוון לחוט השערה ולא יחטיא/כט) שתהיה בלא מחשבה זרה/ל. באיזה מן המקומות מן התפלה, צריך לו למסור את נפשו ביותר. כי יש שתי מדרגות

ועיין חיי מוהר"ן סימן תקצח – פעם אחת עמדנו לפניו והגיע זמן סעדת הלילה והיה רוצה לאכול עמנו יחד ואני לא התפללתי ערבית עדין, והתחלתי להשמש ממנו ומן העולם שעמדו לפניו כדי לילך ולהתפלל ערבית. והוא זכרנו לברכה ראה זאת ושאל מה זאת והשיבו לו כי לא התפלל ערבית עדין. ענה ואמר איך אנו יכולין להמתין עליו עד שיתפלל, כי מי יודע מה יהיה נעשה ממנו על ידי התפלה, כי תפלה צריכין להתפלל במסירת נפש. ואם פן מי יודע מה יהיה נעשה ממנו. והבן הדברים כי פן צריכין באמת להתפלל במסירת נפש פנה ובבטול פנה עד שיוכל להיות שיהיה נעשה ממנו ענין אחר לגמרי על ידי התפלה:

^{כז} לשון התרגום בראשית מה כב בחרי ובקשתו. תפילה בחי' ביצים עין לק"ה ביצים א'. ביצה בחי' תפילה עין בעש"ט עה"ת פרשת נח את קטו פירושו על מאמר זה של רבנ"ה.

^{כו} עיין לק"ה ביצים הלכה א – כי ביצים הם בחינת תפלות, כמו שפרש רבנו, נרו יאיר, על רציצא דמית בבועתה (סימן כו) מלשון צלותה ובעוהתה שהוא לשון ביעתא, כי הביצים הם קדם ההויה, דהיינו התהוות אפרוחים שהם בחינת הצדיקים, בחינת יפוח ביימיו צדיק (כמו שפרש רבנו, נרו יאיר, שם). דהיינו בחינת התפלה שהוא בחינת קדם ההויה, כי התפלה קודמת לעולם. ועקר התהוות הצדיקים שהם קיום כל העולם הוא משם, כי התפלה היא עקר החיות ובחינת התפלה שם נעלם בכח כל הדברים שמשם יוצאין כל הדברים מבח אל הפעל, שזה בחינת ביעים שהאפרוחים נעלמין שם בכח, ומשם חיותם שמשם יוצאין מבח אל הפעל. וזה בחינת מה שנאמר בתקונים בהקדמה דף ב. אפרוחים או ביצים, 'ביצים', מארי מקרא, 'אפרוחים', מארי משנה, כי המקרא בחינת כח, כי שם נעלם המשנה בכח, והאפרוחים היוצאים מן הביצים, מבח אל הפעל, זה בחינת משנה שהיתה נעלמת בהמקרא בכח, ומשם יוצאת מבח אל הפעל:

^{כז} צלותיה ובעוהתיה – פי' תפילתו ובקשתו. דהיינו אפרוח שמת בתוך הביצה הנ"ל. וביצה בחי' תפילה, כי ביצים תרגומו ביעי, ובעי הוא לשון שאלה בארמית. וכן נבניא (ישעיהו כא יב) אם תבעיין בעיין עיין ב"ק ג: מכאן למדו שמבעה הוא אדם. ועיין בברכות נו. – הרואה ביצים בחלום תלויה בקשתו ושתברו נעשית בקשתו וכן אגוזים וכן קשואים וכן כל כלי זכוכית וכן כל הנשברים כאלו.

עיין בעל שם טוב על התורה – פרשת נח אות קטז – ועל פי זה (דהיינו מה שביאר שם לפני מאמר זה) ביאר ש"ס (דבכורות ח:) רצוצא דמיית (פירש"י אפרוח שמת בקליפתו) מדיכין נפיק רוחיה, ומשני מהיכא דעייל, נפיק. וש"ס זה צריך ביאור, ואמר על פי ש"ס דבכורות פרק הרואה (דף נו). הרואה ביצים בחלום (תלויה בקשתו) כו'. כי בחינת ביצה מראה בחינת התפלה. והענין, שאין לך מחשבה שלא היא בה קומה שלימה, אף מחשבה רעה וזרה שבאה אל האדם היא באה כדי לתקנה ולהעלותא כנ"ל, ואם האדם דוחה המחשבה ההיא ממנו, אז הוי כאילו דוחה והורג קומה שלימה. אמנם לפעמים יש מחשבה שצריך לדחותה. ואם נפשיך לומר במה אדע איזה מחשבה לדחותה ואיזה לקרבה ולהעלותה, יתבונן האדם אם בשעה שבאה המחשבה זרה מיד עלה במחשבתו במה לתקנה ולהעלותה אז יראה לקרבה ולהעלותה, ואם לא יעלה מיד במחשבתו במה לתקנה, אז מסתמא באה לבטל את האדם בתפלתו ולבלבל מחשבתו, ואז יש רשות לדחות המחשבה ההוא כי הבא להורג השכם כו' וזוהו יובן רצוצא דמיית מדיכין נפיק רוחיה, כלומר המחשבה שבאה בשעת התפלה שנקרא ביצה, דמיית, דהיינו שדוחה אותה המחשבה וממית אותה היכי נפיק רוחיה, כלומר האיך הוא ממית דוחה קומה שלימה, ומשני מהיכי דעל, נפיק, כמו שעלה המחשבה לבלבל את האדם ולדחותו, כך נפיק, שיש רשות לאדם לדחות את המחשבה ולהוציא אותה, וזהו שאמר מהיכא דעל נפיק ודפח"ח:

^{כח} התרגום על חרבי וקשתי הוא צלותי ובעוהתי כמבואר בבראשית פרק מח (כב) ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרי ובקשתי: ותרגום אונקלוס (כב) ואנא יהיבית לך חולק חד יתיר על אחיך די נסיבית מידא דאמוראה בצלותי ובבעוהתי:

^{כט} עיין תורה ב' ושם מבואר שזה ע"י תיקון הברית והמשפט. ועיין תורה כו השייכת לתורה זו

^ל עיין שיחות הר"ן סימן עב – כבר מבאר שאין להשיג כלל על פניות ומחשבות זרות ובלבולים שבתפלה. רק לעשות את שלו (קלו) לילך בתפלתו כסדר, ולא ישגיח על שום בלבול ומחשבה זרה כלל רק הוא יעשה את שלו ולא יחזיר פניו להביט על אלו המחשבות כלל: גם אמר שזה טובה גדולה מה שבאים עליו מחשבות זרות ופניות כי בלא זה אם היה האדם מתפלל התפלה כראוי לא היה אפשר לסבל כלל את גדל עצם הקטרוגים שיש על התפלה שהיא כראוי. אבל על ידי שהתפלה מלובשת במחשבות זרות על ידי זה אין החיצונים מסתכלין עליה כל כך ואין הקטרוג גדול כל כך ועל ידי זה יכול התפלה לעלות. ובוהן לבבות הוא יודע האמת לאמתו שאף על פי שיש להאדם פניות ומחשבות זרות, אף על פי כן פנימיות מחשבתו הוא לה' לבדו כי פנימיות כונתו בתפלה הוא באמת להשם יתברך. והשם יתברך בוחן לבבות ומסתכל על פנימיות כונתו ורצונו ומקבל תפלתו באהבה אף על פי שהיא מלובשת במה שמלובשת כי פנימיות רצונו וכונתו הוא טוב:

ועיין סוף תורה עב – על פן עקר התקנה, מי ששכר נלפד פנה, ויש לו אלו המחשבות, הן הרהורי זנות, הן הרהורי עבודה זרה, חס ושלום, אין לו תקנה, רק שיקדש ויטהר גופו, כדי שיוקדש ויטהר דמיו. וילך אצל חכם האמת, ויורה לו דרכי התשובה, דרכי החקמה, עצות נבונות על כל דבר. אז יכנע לכוון הערל, ושב ורפא לו. אבל כל זמן שעדין לא נתקדש ונטהר גופו, אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ, ויש לו יסורים גדולים, לסלק המחשבה כי יותר ויותר הם מתגברים כנ"ל: גם עצבות הוא מיוק מאד, וגותן כח לזה היצר הרע העב הגשמי. על פן אדרבא, אם רוצה להיות ירא ה', ורוצה להתפלל, ואינו רוצה באלו המחשבות רעות, צריך שלא להשיג עליהם כלל, ושלא יכפת לה מה שעומדים לפניו, ורק יעשה את שלו במה שהוא עוסק, בתורה או תפלה או משא ומתן, ולא ישגיח עליהם כלל. וכמו ששמעתי מעשה באחד שבשעה שעמד להתפלל, היה מזדמן ועומד לפניו בדמיון עפ"ם ערל, והיה לו יסורים גדולים מזה, וכל מה שרצה להתגבר ולסלק המחשבה, התגברה עליו יותר. ויעץ לו חכם, שלא יכפת לה, ויעמד העפ"ם, ואף על פי כן יעשה את שלו ויתפלל, ובזה יסתלק ממנו. אף זה עצה לפי שעה, כל זמן שלא נתקדש גופו עדין. והעקר לקדש ולטהר עצמו כנ"ל, וילך לחכם, ויתן לו עצה נכונה על כל דבר כנ"ל:

עיין תורה קכב תנינא – לענין המחשבות זרות שבתפלה. וכבר ידוע, שכל מחשבה ומחשבה היא קומה שלמה, כמובא. ואמר שששהאדם עומד ומתפלל כסדר ואינו משגיח על המחשבות זרות, ועל ידי זה הוא מניח אותם ומעבירם ממנו (וכמבאר במקום אחר, שאין צריכין להסתכל עליהם כלל, רק לילך כסדר בתפלתו ולבלי להביט לאחריי כלל, ועל ידי זה ממילא יסתלקו), אזי בדרך הלכות בתפלתו הוא מפיל אותם, לזה חותך יד, ולזה חותך רגל, וכיוצא בזה בשאר האברים. פרוש, כמו למשל בענין מלחמה, כשצריך לילך ולעבר בין הרבה רוצחים ואורבים, וכשהוא גבור ועבר ביניהם, אזי בדרך הלכות הוא מפיל אותם, כי לזה חותך יד בדרך הלכות ומפילו, ולזה חותך רגל וכו', וכיוצא בזה פן הוא ממש בענין התפלה, שששתתפללין כסדר ואין משגיחין על המחשבות זרות ודוחין אותם ומפילים, אזי בדרך הלכות

ביטול, יחודא תתאה ויחודא עילאה/כא. ולהתגבר ולדחות המחשבות זרות, הצדיק מתפלל בבחי' יחודא תתאה, שמוסר נפשו בדביקות בכל כוחו, כל תפילתו דבוקה מחשבתו רק בה'. אבל יש בבחי' יחודא עילאה דהיינו שמוסר נפשו בביטול והתכללות בו עד שאין לו בעצמו שום מציאות כל כך שהוא בכל רגע בסכנת הסתלקות/לב. לכן עושה זאת רק ברצוא ושוב בכל התפילה/לב.

והשיב להם, היכא דאעליד פירושו היכן שנכנס לו מחשבה זרה, כי אע"פ שהצדיק מוסר נפשו לשמור מחשבתו ממחשבה זרה הקב"ה שולח לו בעל כרחו קצת מחשבות זרות/לח. כדי שיתקן אותן/לח.

וזהו היכא דאעל היינו איך שיש לו להעלות ניצוצי הקדושה שבמחשבה הזרה, ע"י שמוסר נפשו להכלל בו ית', מעלה אותן למחשבה העליונה להתברר שם, כי כל הברורים הם בחכמה כמבואר בזוהר/לב.

בתפלתו הוא חותף לזה יד ולזה רגל וכו' כנ"ל. כי כל מחשבה זרה הוא קלפה, והיא קומה שלמה, כמובא, וכשמגבר להתפלל בסדר ולבלי להסתפל עליהם, אזי הורג אותם או חותף מהם איברים איברים כנ"ל:

כא עיין תורה יא אות ז' – נמצא, שעל ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, שהוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו מאילנות ודשאים, גדולים וקטנים, זוג של שבת וזוג של חל, בחינת הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין אזי הפוד בשלמות כנ"ל; ועל ידי הפוד זוכה לדבור המאיר, ועל ידי הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

ושמעתי מהריצ"ח ביאור החילוק ביניהן שיחודא תתאה אני מבטל רצוני בתכלית, וביחודא עילאה היא התכללות בו ית' עד שאין אני כלל.

לב עיין שיח שרפי קודש – חלק ג אות תרכא – בין הצדיק רבי ברוך ממעובו לבין הצדיק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, היה איה זמן מחלקת. בשבא פעם אחד מאנשיו של רבי ברוך לספר לו שראה איה שהרב מבארדיטשוב הביט בשעונו באמצע קדשת בתר, בהתכונן בזה לדבר עליו סרה, סתר אותו רבי ברוך וענה ואמר לו: "כל כך דבוק הרב בתפלתו עד שיכול לגוע חס ושלום וחיב היה הרב להפסיק את דבקותו, ועל כן הביט בשעונו כדי לבלבל את דבקותו שלא יסתלק חלילה מהעולם.

לב כמבואר בתורה ד' אות ט' – "ולא ידע איש", אפלו משה לא ידע, כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (סוטה יד.). כי נתבטל לגבי אין סוף. וכל זה היה במוותו, אבל בודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת (ח): והחיות רצוא ושוב. כי הקדוש ברוך הוא רוצה בעבודתו, כמו שכתוב: "ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר", ובשביל זה צריך שלא ישאר כן, אלא עד עת שיבוא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויטל נשמתו:

וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול, זה בחמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו. וכשרואה אדם ההתנוצצות הזאת, אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי (מגלה ג.). תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובבטול כחותיו. ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: "ולא ידע איש", שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו:

אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ישותו. נמצא כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו. כי מתחלה, בשעת דבקות היה נתבטל הדעת, כמו שכתוב: "ולא ידע איש", וכשהוא בבחינת ושוב, ששב (לדעתו) לישותו, אז שוב לדעתו, וכששב לדעתו, אז הוא יודע אחרות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלהים, בין מדת הדין למדת הרחמים.

י"ג גם בדפורי דאעל. בתרדו ותחלו - דעאל

לה עיין תורה ל' אות ז' – כי כל הערפוב הדעת וכל הבלבולים וכל השטותים שיש לנו לפעמים, הכל נמשך בתפלתנו. כי כל הבלבולים וכו' וכל המחשבות שחושב האדם לפעמים, הכל באים על דעתו בשעת התפלה דיקא, והכל נשמע אליו או דיקא, בשעה שעומד להתפלל. בבחינת (שם ק"ו): "מי ממלל גבורות ה', ישמיע כל תהלתו". "תהלתו" לשון (איוב ד): "ובמלאכיו ישים תהלה", הינו ערפוב ובלבולים, שאז משמיעין את עצמן דיקא בשעה שעומד להתפלל ולמלל גבורות ה'. והוא בשהי בחינות: או שפאים להתחזק מחמת שרואים שמתפלל בכונה פראוי, על כן באים להתחזק. כי עכשו הוא הזמן שיכולין להתחזק, פי יש בהם ניצוצות קדושים שצריכין תקון. או בבחינה אחרת, מחמת שאינו ראוי להתפלל, ובאין לבלבל אותו מתפלתו. על כל פנים בין כך ובין כך, בשעת התפלה דיקא באין כל הערפובים וכל הבלבולים של האדם, ונשמעין אצלו אז, ובשביל זה נקראין הבלבולים והערפובים תהלה כנ"ל, מחמת שהן באים דיקא בעת התפלה והתהלה כנ"ל:

לו עיין בעש"ט עה"ת פרשת נח אות קיח – כי ענין המחשבות זרות הבאים בתוך התפלה, או בעסקו בתורה, הוא אותם הניצוצות קדושים אשר נפלו על ידי אותו האיש בעצמו בתוך הקליפות, או בגלגול זה או בגלגול הקודם, או ע"י חטאו של אדם הראשון אשר כל נשמות ישראל היו נכללים בו, ולזה מגיע על כל אחד מישאל לתקן הניצוצות המגיע על חלקו, ולזה כאשר האדם עומד בתפלה ורוצה לדבק את עצמו בהקדושה או באים אותם הניצוצות גם כן אליו כדי לתקנם וכו', ואני בעצמי שמעתי מפי קדשו ז"ל בזה הלשון, צריך צד) להתחכם הרבה בענין המחשבות זרות אשר באים לאדם בעמדו בתפלה, כי המה כחותיו ממש אשר באים אליו לתקנם:

יז זוהר פקודי דף רנד: – ותא חזי, רישא שירותא דמהימנותא וכו' וראה הראש על תחילת פלופי האלויות הנקרא אמנה, דהיינו א"ל, גו מחשבה, בטש בוציניא דקדדינותא, תוך המחשבה שלו שהוא המוח סתימאה, הכה בסוד היחוד הגבורה דעתיק הנקראת בוליא דקדיעותא (פי' יחוד חס) המלוכשת במוח סתימאה, ועי"ז וסליק גו מחשבה העלה בתוך מחשבה עליונה את כל הכרוים שבשבעה מלכים שהם הש"ד נולדו בסוד המ"ו, ושם נתכרו אותם החלקים השייכים לתיוקן פלופי א"ל, ואח"כ ואפיק ניצוצין הוליא המוח סתימאה את הניצוצין שאינם ללודך א"ל, כי מכל נולד מהש"ד נולדו נשאר פסולה, והיינו ניצוצין דדיק לתלת מאה ועשרין עיבר אותם הניצוצין זק לשי"ד עכרים, וקבלתם אימא, ואח"כ ובריד פסולת מגו מחשבה אימא בירכה את הפסולת ששארמה מהכור של המחשבה העליונה, ואתבריד ונתכרו באימא כל הניצוצין השייכים לתיוקן ז"ו. (מח"מ ועי' במטא עשירי ע"כ ח"ב פ"ו)

(המח"מ גי' כ"א) אוף חכי אלין כמו כן אלו העשרה הרוגי מלוכה, בהו אשתלים מאן דאצטריך בהם ועל ידם נשלים מי שהיה צריך להשלים, כי על ידי שנהרגו, נשמותיהם העלו את המ"ו לבינה, וגופם העלו את המ"ו למלכות, ועי"ז נשלמו בינה ומלכות, ודאי כך סליק במחשבה כלומר ולחי שהכרוים האלו עלו במחשבה העליונה להתכרך, וכלא (דף רנה ע"א) כמה דאצטריך והכל היה כמו שארץ להיות, חידו מסטרא דא השמחה היינו הקדושה היתה מזל זה, לפי שעל ידי עליית נשמתם נתקנו המ"ו של פלופי אימא ומלכות, ועציבו מסטרא דא והעצבות היינו הסטרא אחרת היה מזל זה, לפי ששלו על גופם הקדוש. (מח"מ ומח"מ מפרישים)

היינו איך שנכנסים בו מחשבות זרות, וצריך להעלותם כידוע [לח] לשרשן בחכמה העליונה, שם צריך לו למסור נפשו, נראה כנ"ל שצריך לבטל עצמו כל כך עד שיעלה עימה ברצוא ושוב במסירת נפש ממש, לברר הטוב שבה/ש"י: כי המסירות נפש שבה מתפלל היא רק לדחות המחשבות ע"י שהוא דבוק בו ית' כל כך שאין מקום לשום מחשבה להיכנס, אבל יש מחשבות שצריך לתקן ולהעלות הניצוץ שבהן מיין נוקבין, לזה צריך מסירות נפש יותר עד שנכלל בו ית' לגמרי.

ועיין ביאור הליקוטים/ש"י שמבאר עניין המסירות נפש בתפלה שהיא על עצם התפילה כיון שיש עליה בעצמה מניעות רבות. ששרשן במה שנברא העולם באופן של קדמה חשוכא לנהורא, דהיינו בריאת הרע והשבירה קדמה לבריאת האפשרות לתקן את העולם. דהיינו סוד הרפ"ח ניצוץ שתיקונם הוא תיקון השבירה. וצ"ע לכאורה זה דלא כביאור הבעש"ט/ש"י שמבאר שהמסירות נפש היא בתפילה עצמה להתגבר לכופ את יצרו/ש"י להעלות מחשבה זרה שהיא תאוה ומדה רעה להעלותה לקדושה.

ועיין בתפלת מוהרנ"ת על תורה זו/ש"י משמע שעיקר המסירות נפש היא לדחות מחשבות זרות וממילא עולין הניצוץ הקדושין. שהרי לא מבאר כיצד להעלות את הניצוץ אלא מבקש רק שיצליח לדחות המחשבות

^ט עיין לקמן תורה ל אות ז'. ועיין אגרא דכלה פרשת ראה ד"ה כי יהיה כך אביון בשם הבעש"ט.

^ט עיין יקרא דשבתא על תורה כו – וזה בחינת 'כך עלה במחשבה' כי על ידי מסירת נפש זוכין להעלות הניצוץ הקדושים לסוד עולם המחשבה. (וכמוכא בסידור 'קול יעקב' בכוונות "אל נקמות ה" שואמרין בהודו) שזה סוד שבת כנ"ל, ואפשר שזה גם כן בכלל אמרם ז"ל 'כיון ששבת וי אבדה נפש'. כי ענין מסירת נפש הוא רק בשם המושאל כפי הנראה לעין האדם שמפקיר חיותו ומוסר גופו ונפשו בשביל לעשות רצונו יתברך זה נקרא אצל האדם מסירת נפש. אבל באמת אדרבא! המסירת נפש הוא בחינת החזרת הנפש לשרשה העליון. כי הנפש ישראלי בשרשה הוא אחדות אחד עמו יתברך כידוע.

^מ ביאור הליקוטים תורה כז – והעיקר, בעוצם תכלית מסירת נפשם שברביבוי קריאתם בשם ה', שהתפללו ובקשו אחר כך מאתו יתברך, לכופ את יצרם בתפלותיהם, המוב"פ בפירוש הראשון רציצא וכו', וכי השני פירושים הם שייכים זה לזה, כמובן ממה שתכף אותם זה לזה בכתיבת ידו הקדושה.

שעל זה בעצמו עיקר התגברות מניעת היצר ושממדת הדין הנ"ל, למנוע מזה וכן, מובן ומבואר מכמה מקומות בדברי מורנ"ת ז"ל, שאם גם על התפלה בעצמה מתגברים מניעות היצר למנוע מזה, אף על פי כן אין שום אופן לזכות למה שצריך (לזה ולזכות), כי אם על ידה, [ו] כנרמו לקמן מהמוב"פ אחר שכבר חיזק בעצמו מדת הדין, לבקש על התגברותו כנ"ל.

וכמו שהבאתי במקום אחר בשם האריז"ל, בענין הכלים הנ"ל, שמתחלה עשה באופן שימותו ויפלו מהם רפ"ח נצוצי הדינים, להתגבר יותר אחיזת הסטרא אחרא שנתאחזה בהם ושמזה היה מיעוט הירח ומלכות דוד הנ"ל, עד שהיה ראוי להיות נפל כידוע, גם עיין בסוד הפר"ח מ'ת' המוב"פ בפירוש הראשון הנ"ל, כי רוחו, היא המיר"ח'פ'ת בהם, כידוע.

^{מא} אגרא דכלה – פרשת ראה – כי יהיה כך אביון מאחד אחיך באחד שערך בארצך וכו'. הדקדוקים הם, א' באחד שערך למה לי, ב' בארצך כו' הלא מצות צדקה אינה תלויה בארץ, ושאר הדקדוקים יובנו מתוך דברינו א"ה, והנראה לרמוז בזה הפסוק רמוז נכון להיושבים בחצרות י"י, דהנה כתבו רבותינו תלמידי הבעש"ט זצלה"ה דבבא לאדם מחשבה זרה בעת התפלה ועבודה וכיוצא, אזי יראה להעלותה לשרשה, דהיינו אם המחשבה מאיזה אהבה בעולם, יעלנה לעולם אהבה, כאשר המיר ימירנה באהבת הבורא ית', וכיוצא בשאר המדות. והנה כתבו שלא ידחה האדם המחשבה ממחשבתו לגמרי רק יעלנה כי זה דמיון פדיון שבויים מצוה רבה, כי אותן האותיות הם שבויים בידי הס"א ובאים אל האדם לפדותם מיד צר ולהשיבם לבית אביהם, ואותן האותיות הם ניצוץ שפלו בשבירת הכלים במעשה בראשית, וכן אותם שפלו בעוה"ר בכל עת על ידי בני אדם גם בני איש בכל דור ודור, וזה שיש לרמוז, כי יהיה ב"ך אביון, היינו הכ"ב אותיות שהם כלל כל המחשבות כי כל מחשבה הוא על ידי אותיות, ואותן האותיות הם שבאים להעלותם מקליפה והם הנקראים אביונים שתאיבים לכל דבר, מאחד אחיך היינו או שפלו על ידי אחד מאחיך השייכים לשרש נשמתך, או באחד שערך שהם על ידי שערך, היינו על ידי מחשבתך ושערך היינו השערת השכל, או בארצך אשר י"י אלקיך נותן לך, היינו מהשבירה דמעשה בראשית שפלו ניצוץ בארציות, והוא אשר י"י אלקיך נותן לך שזאת היתה הכוונה במעשה בראשית, והבן, לא תאמץ את לבבך, תרצה תחזיק את לבך לבלתי שמוע אל המחשבה ולדחותה, ולא תקפוץ את ירך היינו היר"ד שלך היינו המחשבה מאחיך האביון, היינו לרבותא אפילו אם יהיה המחשבה מאחיך ותאמר מה לי ולצרה וכו', והבן, כי פתח תפתח את ירך, היינו המחשבה כנ"ל תפשט את המחשבה בכחינת הפתח שהוא ניקוד החכמה, בסוד פיה פתחה בחכמה ומשלי לא כו', היינו להתבונן האיך להעלות המחשבה על ידי החכמה, והעבט תעביטנו, היינו למשכן את המחשבה ברוע, היינו לתופשה לבלתי תת לחזור אותה לידי הסט"א, רק למשכנה להעלותה לבית אביה כנעוריה, די מחסורו אשר יחסר לו, ר"ל כל אחד כפי מחסורה אם חסר למחשבה אור עולם אהבה יעלנה לשם וכן ביראה והבן והמ"י כי לא יכולתי להרחיב הדבור כעת.

^{מב} עיין ביאור הליקוטים הנ"ל שנקט לשון שכופין את יצרם. אבל נראה כוונתו שכופין יצרם על התפלה בעצמה, ואולי כוונתו גם לביאור הבעש"ט שכופין יצרם בתוך התפלה וצ"ע.

^{מג} ליקוטי תפילות ח"א תפילה כו אות ואות תזו: – יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתעזרני ותצוני להתפלל תפילתי לפניך בכונה גדולה ואזכה שלא יצא שום דבור של התפלה מפי בלא כונה ואשמע באזני ובלבי היטב מה שאני מוציא מפי, שאשמע מה שאני מדבר, ואכון היטב בכל דבור ודבור של התפלה ותעזרני שאזכה להתפלל ולהתחנן תמיד במסירת נפש ותשמרני ותצילני ממחשבות זרות שבתפלה ותתן לי כח וגבורה להתגבר על כל המחשבות זרות שבתפלה להכניעם ולשברם ולגרשם ולבטלם שלא יתקרבו לתפילתי כלל:

ואות תחו: – וקומה בעזרתי ותן בלבי בינה ודעת ועצה וגבורה דקדושה שאזכה להתגבר ביותר בכל מקום בתפלה שאני שם עלי מחשבות זרות לבלבל חס ושלום שאתגבר באלו המקומות דיקא בהתגברות גדול ועצום מאד ובמסירת נפש ביותר ואזכה להתגבר אז בכל עז ותעצמות, ואמסר נפשי אז יותר ויותר עד שאזכה לשברם ולנצחם, ולטהר את התפלה מפל מיני מחשבות זרות ובלבולים ואזכה לברר ולהעלות ניצוץ הקדושה המלבשין בהמחשבות זרות, ותתן בי כח לבררם ולתקנם ולהעלותם למקור חצבם להשיבם אל הקדושה ותרחם עלי ותושיעני תמיד שתהיה תפילתי זכה ונקיה בלי שום פסלת ובלבי שום מחשבות זרות באופן שתוכל תפילתי לעלות לנחת ולרצון

זרות. וצ"ע אולי כן אפשר לדחוק שסמך על המבואר במקום אחר כיצד מעלה הניצוצין של הרפ"ח. אבל בפשטות נראה שעצם התגברות הקושי בתפלה שעל כן צריך יותר מסירות נפש לדחות המחשבה זרה, זה סימן שיש שם ניצוץ קדוש שהסט"א מתגברת למנוע ממנו לדחות המחשבה הזרה הזו כדי שלא יצליח להעלות את הניצוץ הקדוש למקומו.

וזה יפרח בימיו צדיק, רמז לצדיק שכל ימיו מתקן את הרפ"ח/מ"ו ניצוצין קדושים שנפלו בבריאת העולם ונתערב טוב ברע, כדי שע"י תורה ומצוות נברר ונלקט אותן/מ"ו ונעלה אותן למקומן. וזהו "יפרח" כי הצדיק מעלה את הרפח להתברר ביו"ד חכמה, כל ימיו ועיקר כוחו לזה ע"י תיקון הברית, וזהו "יפרח בימיו צדיק" צדיק דייקא דהוא מאן דנטר ברית. "בימיו" דייקא בחי' ואברהם ושרה באים בימים, שזכו לבוא לעוה"ב עם כל ימיהם כולם בקדושה.

עד כאן ביאור חברותא

הוספה בעניין מחשבות זרות עפ"י תורת הבעל שם טוב

בעל שם טוב בראשית פרשת נח אות קטז – שמעתי בשם מורי זלה"ה ביאור ש"ס (ברכות ל"ג ב) אמר רבי זירא כל האומר שמע שמע משתקין אותו, אמר ליה רב פפא לאביי דלמא מעיקרא לא איכוון דעתיה וכו', אמר ליה חברותא כלפי שמיא מי איכא אי לא כוון דעתיה מעיקרא מחינן ליה במרוצתא דנפחא עד דמכוון דעתיה, והקשה מורי זלה"ה דאכתי הקושיא

לפני כסא כבודך ותעלה ותנשא להיות כתר לראשך ותתפאר ותתפאר ותתענג בתפלתנו, ויהיו לך שעשועים גדולים מתפלתנו ותחנונו תמיד ותמלא רחמים עלינו, ותשיב פניך אלינו, ותביא לנו את משיח צדקנו במהרה בימינו אמן:

מ"ד **שער ההקדמות** דרוש רפ"ח ניצוצין – והנה צריכים אנו לבאר עתה, כי אלו ה' מלכים שירדו בעולם הבריאה, ירידתם זו היא מיתתם, לפי שכל היוצא מן עולמו, והולך ויורד אל עולם זולתו, נקרא בחי' מיתה. ואמנם אלו ה' מלכים, כבר נתבאר שהם ה' ספירות אחרונות של עולם האצילות שנשברו ומתו. ואמנם הכלים שלהם בלבד, הם אשר נשברו וירדו למטה בעולם הבריאה, ואירע להם כמאורע האדם התחתון בעוה"ז, השפל הזה, כי הנה הוא מורכב מגוף ונפש, ובעת מיתתו גופו שב אל העפר, אל הארץ כשהיה, ונפשו ורוחו עולים ושבים אל האלהים אשר נתנם. אמנם מוכרח הוא, שנשאר תוך הגוף שהוא הבלא דגרמי, השורה על העצמות בקבר, בסוד ועצמותיך יחליץ, כנזכר בפרשת שלח לך דף קס"ט ע"ש. גם נתבאר אצלינו בשער המצות, בפרשת פנחס, בדרוש מצות הירושה וע"ש, איך תועלת זה ההבלא דגרמי הוא, לסבת שיהיה קצת חיות קיים בעצמות ההם, נמשך בהם עד זמן תחית המתים. וזהו סוד אותם העבירות של האדם, שעליהם נענש שלא לקום בזמן התחיה, כמו שאמר הכתוב כספו בנשך נתן חיו לא יחיה. והטעם הוא, כי אותם העבירות גורמות שאותו החיות והרוחניות המועט הנשאר בעצמות כנזכר, שיסתלק משם, ויתייבש לחלוותם, ולא יחיו בתחית המתים. הפך מפסוק ועצמותיך יחליץ והיית כגן רוה והבן זה:

וזהו סוד פסוק העצמות היבשות הנו' בנבואת יחזקאל, ואמרו רבותינו ז"ל, שהראה לו בהם עצמות איש אחד יבישות בתכלית האחרון, ולא קם בתחיה ההיא, לסבת כי בנשך נתן וכו'. גם בכח אלו הנצוצות של חיות ואור שנשאר תוך העצמות בהם יודעים המתים ומספרים זב"ז כנזכר בדברי רז"ל בגמרא ובספר הזוהר. ועל ד"ו אירע בז' מלכים הנו', כי היו כלולים מאורות וכלים נפש וגוף, ובעת מיתתם ירדו הכלים והגוף שלהם אל העפר, שהוא עולם הבריאה כנודע. ואורותיהם שהם נפשיותיהם, עלו למעלה בעולם האצילות, כי שם שרשם, וכמו שנתבאר היטב למעלה, וכמו כן, נשארו קצת נצוצי אור ורוחניות וחיות מוכרח, לקיים ולהעמיד הכלים ההם שבעולם הבריאה, עד זמן התחיה שלהם, שהוא כאשר נתקנו ונעשו מהם עולם האצילות, כמו שיתבאר. כי אעפ"י שהאורות נסתלקו, עם כ"ז הניחו שם קצת ניצוצות, כדי להעמידם ע"ז תקונם ותחייתם. ובוזה יתבאר לך, כי מה שהיה הוא שיהיה, ואין כל חדש תחת השמש, וכל מה שאירע למטה בעוה"ז, אירע למעלה בתחלה. וכמו שביארתי ענין מיתת המלכים ותחייתם, ובספר הזוהר העלימו הסוד הזה בפרשת תרומה דף קמ"ה ע"א, וע"ש באומרו ועם כל דא בכלא מנע נהורא האי חויה תקיפא: ודע, כי מספר נצוצי האור שנשארו למטה, תוך הכלים שבעולם הבריאה, הוא רפ"ח ניצוצין, וזהו סוד ורוח אלהים מרחפת על פני המים, כי אותיות מרחפת, מ"ת רפ"ח. פירוש, כי הרפ"ח ניצוצי רוח אלהים, הם מרחפים על הכלים המתים.

מ"ה **ועיין שמן ששון על שער המצות** – פרשת עקב – בענין הבריור של רפ"ח המתבררים בכל יום תמיד דאיך אינם נגמרים להתברר וצריך בכל מצוה ועבודה שבכל יום להתברר רפ"ח, הרי כל מה שנפלו בעת המלכים אינו אלא רפ"ח א' וכבר נגמרו להתברר בפעם א'. ועיין בע"ח שט"ל פ"ב שכתב רבינו ז"ל גם נתבאר בדרוש א', כי אין בנו יכולת לברר כל הרפ"ח ניצוצין בפעם אחד, כי אם היה כן כבר בא משיח. אמנם בכל תפלה ותפלה כפי זכות הזמן וכו', כך מתבררים שיעור קצוב מהרפ"ח, עד שנמצא כי קודם שיבוא המשיח יכלו להתברר יע"ש. ועיין בספר אמת ליעקב דק"ה מ"ש בזה יע"ש. **אבל האמת** הוא כך שבשיתא אלפי שני דהוי עלמא, בכל יום עולים ומתבררים בחינת רפ"ח, לבחינת ג"ר דאותו היום לגמרי, דאין יום דומה לחבירו, ואין תפלה דומה לחברתה, דכך סדרם המאציל בעת הבריאה. ואם לא תיקן, צריך לבא בגלגול, לתקן בימים שבשני חייו ברורים כפולים ומכופלים, מדורות שעברו, אשר לא תיקן, וזה כוונתו שאמר שאין בנו יכולת לברר בפעם אחד, ר"ל של הימים של כל השנים יחד, אלא צריך כ"א (כי אם) יום ביומו, לבחינת ו"ק, דכל ו' אלפי, כבר נגמרו יחד בו' ימי בראשית, כד סליק ברעותא למברי עלמא, וכמו שנבאר לקמן, בס"ד. ועיין בנהר שלום בע"ח ש"ך פ"ח השמ"ש. ובהקדמת פטום הקטורת דצ"ב וד"ן (בדפוס דידן דף כ"ה סע"ג) כתב ד"א סמני הקטורת הוא מכל נוגה דאבי"ע והיינו דאבי"ע כבר נתקנו בו' ימי בראשית ונשארו, ועתה חוזרים ומתבררים ממה שנשארו ומה שנשארו עוד לעת"ל נגמרים כנו"ל ועיין לקמן פרשת תצא במצות לא יבא ממזר:

במקומה עומדת מכל מקום דלמא מעיקרא לא איכוון והשתא בא ליצאת ידי שמים ולכוון וכו', ועוד קשה למה נקט רבי זירא דוקא האומר שמע שמע שתי פעמים וכו' ולא פסוק אחר בקריאת שמע או כיוצא, וביאר מה הוא ענין קבלת עול מלכות שמים, והענין כי האדם מחויב להאמין כי מלא כל הארץ כבודו יתברך לית אתר פנוי מיניה וכל המחשבות (צ"ל) של האדם יש בו מציאותו יתברך וכל מחשבה הוא קומה שלימה, וכאשר יעלה במחשבתו של אדם בעת עסקו בתפילה איזה מחשבה רעה וזרה היא באה אל האדם לתקנה ולהעלותה, ואם אינו מאמין בזה אין זה קבלת עול מלכות שמים שלימה, כי מקצר חס ושלום במציאותו יתברך, ובה מובן האומר שמע שמע וכו' וקשה למה אמר שתי פעמים, וצריך לומר כי מעיקרא לא איכוון דעתיה, דהיינו שהיה לו איזה מחשבה זרה, אמנם אם ידע ששם גם כן הוא מציאות ה' יתברך לא היה צריך לומר שתי פעמים שמע, וזהו צחות לשון הש"ס מחינן ליה במרזפתא דנפחא, והכוונה כי המחשבה עצמה היא מכה את האדם כמו במרזפתא דנפחא כדי לתקנו ולהעלותו, ולמה הוא חוזר פעם שנית לומר שמע כאילו חס ושלום בפעם ראשון לא היה שם מציאות ה' יתברך, ונמצא הוא מקצר במציאותו יתברך ובקבלת עול מלכות שמים, ולכך אמר משתקין אותו, ודברי פי חכם חן:

הערת מקור מים חיים שם אות צד – דבר זה שכל מחשבה הוא קומה שלימה כבר נזכר לעיל בפרשת בראשית אות צ"ז ואות קנ"ז ובפרשתינו לעיל אות מ"ד ועוד עיין לקמן פרשת מצורע אות י"ח עיין שם, ועיין בספר דגל מחנה אפרים פרשת בהעלותך ד"ה ויסעו בראשונה וזה לשונו, קבלתי כי כל המחשבות הם קומות שלימות, והמה באים לאדם לפי שרוצים תיקונים וכו' כידוע ממארי אבא זקני זללה"ה וכו'.
ובהיכל הברכה סוף פרשת מקץ דף רמ"ח ע"ג כתב בענין זה וזה לשונו, שכל מחשבה הוא קומה שלימה, ומחויב להאמין אמונה שלימה שמלא כל הארץ כבודו, ממש, ולית אתר פנוי מיניה, וכל מחשבה יש בו מציאות ה' יתברך, וכל מחשבה קומה שלימה, אף מחשבה זרה יש בו מציאות ה' יתברך והיא באה אל האדם לתקנה ולהעלותה אל ארץ טובה ורחבה ארץ החיים, ואם אינו מאמין בזה הוא מקצר במציאות ה' יתברך ודלא כטפשים¹²¹ שאומרים שענין העלאת המחשבות

¹²¹ ודלא כטפשים שאומרים וכו' – עיין באוצר החיים פרשת חוקת דף קל"ז ע"ג כתב גם כן וזה לשונו, וכאשר יעלה במחשבה של אדם הישראלי הן קטן הן גדול הן מפותי ערך הן מגדולי ישראל איזה מחשבה רעה וזרה, היא באה אל האדם לתקנה ולהעלותה, וזה שוה בכל אדם, ודלא כיש מי שכתב בהיפוך, וזה דבר הבל, כי השוה ומשוה קטן וגדול, כי אם אינו מאמין בזה אין לו עליו קבלת מלכות שמים וכו', וכן כתב בדרך זה באוצר החיים פרשת ראה דף צ"ח ע"ב, ובהיכל הברכה ויקרא דף מ' ע"א:

אמנם בספרו זוהר חי פרשת ויחי דף שע"ג האריך בענין זה הרבה מאוד ואחר כך כתב שם ללמד זכות על אותן הקדושים אשר בזמנינו שסתמו פתח זה בפני המון ישראל ואמרו דלא שייך אלא לגדולים שלא יתעפש בהם אדם פשוט וכו' עיין שם באורך מה שכתב שם בעמוד ד':

ובספר דרך פקודין בהקדמה ז' אות ו' כתב וזה לשונו, באתי להזכיר פרט אחד לי ולבני גילי את אשר נמצא כתוב בכתבי הבעש"ט זללה"ה הנפול לאדם בשעת תורה ועבודה מחשבה זרה והרהור רע אל ידחהו ממחשבתו רק יעלנה לשורשה דהיינו אם הוא מחשבה מזנות וכיוצא שהוא מסוג בחינת אהבה יעלנה לשורשה למדת אהבה אמיתית היינו מדת החסד, וכן מחשבת היראה למדת הגבורה וכיוצא בזה למדת התפארת, כי הם מהניצוצין שנפלו בשבירה ובאו אצלו לצורך עליו, אם כן לפי זה אין צריך לדחות המחשבה רעה ממחשבתו רק אדרבה להאריך עד שיעלנה לשורשה באופנים הידועים למשכילים:

תדע ידידי שאין הדברים פשוטים לפני כל אדם, כי אם תאמר כן הנה תפול חס ושלום המצות לא תעשה של ולא תתורו אשר נצטוינו, רק תדע שהדברים הללו מגיעים רק לצדיקים תמימים אשר לבם חלל בקרבם, ויודעים בטוב אשר כבר בטלה אצלם החמדה והתאוה, והנה מהיכן באה לו המחשבה, הלא בודאי זה אינו מצד יצרם הרע כי כבר הפכוהו לטוב ולמתוק, על כן זאת המחשבה מניצוצי השבירה באה להעלותה, מה שאין כן מי שהיצר עדיין בוער בו, ומתאוה לתאוה הגם שאינו עושה בפועל אבל התאוה בחבו נטמנת להתאוות להיתר ולאיסור תאוות גשמיות, הנה איך תאמר שיעלנה, הנה זאת התאוה הוא מחלק הרע והחומר שבקרבו, על כן לאיש כזה אינו מנוס רק לקיים ולא תתורו לדחות זאת המחשבה תיכף בזכרו, עיין כל זה בספר התניא של החסיד הגאון מוה"ר שלמה זלמן זצ"ל וכו', עד כאן לשונו, והוא שם בספר התניא בליקוטי אמרים פרק כ"ח עיין שם באורך:

ושם בספר דרך פקודין במצות לא תעשה ל"ה חלק המחשבה אות ה' כתב עוד וזה לשונו, והבאים בסוד ה' יודעים להעלות כל מחשבה לשורשה דהיינו במחשבת אהבה יעלה על ידי יחודי השמות הקדושים השייכים לזה לעולם החסד ואהבה, נודעו הדברים למעינינים בספרי תלמידי הבעש"ט, וכבר כתבנו בהקדמה שלא יונה האדם את עצמו בענין הזה אם הוא עדיין קשור בחמדת ותאוות העולם וחומריותו, כי כל זה נאמר ליחידי סגולה, רק יסור הענין ממחשבתו כרגע, ויקיים ולא תתורו וכו', ועיין כל זה בספר התניא הנדפס מחדש, ואתה תבין, ועל פי זה כתבו תלמידי הבעש"ט זללה"ה כשוראה האדם שהרהורי ניאוף נופלין במחשבתו ידע שרצה

הבורא יתברך שמו להעלותו למדרגת אהבה, ויעשה היחודים הנצרכים לזה וה' יתברך יהיה בעזרו וכו' עיין שם, וכן האריך בזה שם במצות לא תעשה מ"א בחלק המחשבה אות ד' עיין שם בוף ק"ד ע"א, ובספרו אגרא דפרקא אות ק"מ הסביר גם כן דבר זה היטב עיין שם:

וכן האריך בכל זה והסביר הדברים באר היטב בספר ערבי נחל פרשת וירא בדרוש שנת תקס"ד וה' פקד את שרה עיין שם באורך.
ואתה אחי דע כי לא דוקא בתפילה ובתורה באין מחשבות שיתקנם אלא אפילו כל היום ובכל אדם ובכל בריה בשווקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי להעלות הניצוצין המשוקע בעמקי הקליפות, ומונח עליו גל של אבנים וצרורות, ואינו יכול לזוז ממשא הכבד המונח עליו, והוא צועק הוי אחיי תרחמו עלי והוציאני ממאסר זה כי כלתה חיות שלי הנשפע מאור אין סוף המחיה את כולם, ואדם צריך להיות גבור כארי בשעה שהולך בשווקים וברחובות לבקש טרפו, וחייב עליו לומר בשבילי נברא עולם ומלואו, ועלי עומדין כמה עולמות לאלפים, וצריך בלב טהור ושמח לדבק מחשבתו באור אין סוף המחיה את הכל, וכשבאין אליו מחשבות ידע שהוא בסכנה גדולה, או הוא יעלה הניצוצין קדוש, או הוא ימשכנו למקום הקליפות (עיין לקמן בפרשת ויחי בהגה ב'), ולכן יתגבר כארי מאוד ויחזיק עצמו לגדול וידחה את כל מחשבות הרעות, הרע שבהם, ויברר את הטוב, ויעורר עצמו לאהבה וליראה וליחוד בלב טהור ושמח לעשות מצות בוראו בשמחה, ולדבק עצמו בדביקות עצום באהבת בוראו וקונו, אחי אחי חוס על נפשך היקרה חלק אלהי ממש ולא תטנפה במחשבות ואהבות זרות:

והיצר מהפך, כי כשאדם עומד בשווקים שצריך להתאמץ עצמו, וכן בתורה ותפילה, אומר לו מי אתה בריה שפלה, ענינים כאלו שייכים לצדיקים ולא לך, וענוה כזאת הוא ממש עבודת פעור וגורם לו שנתרחק מאת ה' יתברך, שמצד שפלותו שיצר הרע עושה לו שפל בריה אינו מאמין כי האדם המכונה בשם ישראל גורם על ידי תפילתו ומחשבתו שפע רב בכל העולמות ומשפיע לכל המלאכים (עיין כל זה לקמן בסמוך אות קל"ו) שאילו היה מאמין כמה היה שומר מחשבתו, שמחשבתו תהיה דבוקה באור אין סוף המחיה ממש את הכל, וחיותו של איש ישראל הוא ממש אור אין סוף המחיה אותו, וצריך שיהיה חיותו דבוקה באור המחיה אותו, וכן כמה היה עובד בשמחה ובוריות מרוב כל, והיה נוהר בכלל אות ותנועה לאומרה כדקא יאות, וגם מבואר במדרש (עיין לקמן בסמוך בהגה קכ"ט) שהקב"ה שוקד על שפתי האדם לנושקה כשהוא אומר תורה ותפילה, וכן כשעומד בחצות או פחות מעט לשורר לפני קונו כמה שמחה עושה בשמי מרום:

ובענינים כאלו יצר הרע עושה אותו עניו, אתה בעל הבית לא לך שייכים דברים כאלו, מחשבות קדושות וזריות בתורה ותפילה ובאמירת תהלים ולשורר לפני קונו, ונעשה שפל ועניו בעת הזה, וכשאזיה אדם נוגע בכבודו יורד עמו עד לחייו ומתגאה עד רום שמים, ובאמת אחר כל אלה הזריות והשמירות, אם הוא באמת, יהיה לבו נכבד ושפל כאין, שעדיין לא יצא לפני קונו, ויהיה אוהב ישראל, ואם יחרפהו אדם יחזיק לו טובה ואהבה בלבו, זה האיש הצילני מדינה של גיהנם ומבושה וכיסופא בעולם האמת, ויהיה אחר כל אלה הנוראות מתוק לכל בריה, אוהב ישראל, ושונא עצמו כשממית והכל בלב שמח פתוח:

ובאמת בענין המחשבות זרות כל היום ובפרט בעת התפילה, אם עדיין לא מזוכך מחומריות, ואינו יכול להפכה לטוב לקיים אף לא פעול עולה (תהלים קי"ט, ג'), על כל פנים, בדרכיו הלכו בדרכיו של עוולה הלכו, כגון אם באה לו אהבה רעה, או גבורות כעס, אם הוא מזוכך מעט, מהפך כל אלה ברגע לאהבה וליראה את השם הנכבד והנורא, ואם מתגבר עליו הרבה, ידע באמת שאין שום מציאות בלתי ה' יתברך, וידע שבאותה שעה נידון (עיין לקמן פרשת לך בהגה י"א) שאם יהפוך כל אלה לטוב, יתעלה למעלה רמה וגבוה בעבודת ה' יתברך בזה ובבא, ואם לאו ירד מטה מטה חלילה, ועל ידי יראת עונש שידע שהוא ממש אש של גיהנם, ידחה ויהרוג אותה מחשבה, כי הבא להורגך השכם להורגו ויקיים מצות עריפה וכו', ועוד האריך בזה בסוף פרשת ויקרא בפסוק ושילם אותו בראשו עיין שם:

ובספרו נוצר חסד פרק ד' אות ג' כתב וזה לשונו, ובענין המחשבות שעוברין על האדם בשעת תפילה, הענין הוא, כי אדם מחויב להאמין כי מלא כל הארץ כבודו יתברך, לית אתר פנוי מיניה, וכל המחשבות רעות של אדם שעוברין עליו בהכרח ובאונס יש בהם מציאות ה' יתברך, וכל מחשבה הוא קומה שלימה ויש בו חיות הרבה וניצוצי הקדושה, וכאשר יעלה במחשבתו של אדם איזה מחשבה רעה וזרה מאיזה מדה רעה מכעס והקפדה ואהבה רעה ומדברים בטלים, ובפרט בעת עוסקו בתורה ובתפילה בודאי היא באה אל האדם לתקנה ולהעלותה, ואם אינו מאמין בזה אין זה קבלת מלכות שמים שלימה, כי מקצר חלילה במציאות ה' יתברך, וזהו אמרו אל תהי מפליג לכל דבר, שיעלה בלבך, איזה מחשבה אל תפליגנה ותדחה אותה, שאין מחשבה שלא יהיה בה קומה שלימה, אף מחשבה רעה וזרה, היא באה כדי לתקנה ולהעלותה, ואם האדם דוחה ומפליג המחשבה ההיא ממנו בלתי תיקון, כאילו דחה והורג קומה שלימה, ולפעמים יש מחשבה שצריך לדחותה, ואם נפשך לומר במה אדע, יתבונן האדם ברגע, אם בשעה שעלה המחשבה, מיד עלה במחשבתו הכנעה גדולה כאין, ועלה במחשבתו במה להעלותה, באיזה מדה ובאיזה ענין, אז יראה לקרבה ולהעלותה, בסוד מיינן נוקבין, שפיות הנפש לה, ואם לא יעלה במחשבתו במה לתקנה, ותופס גאוה בלי ביטול, אז מסתמא הוא קליפה, ובאה לבטל את האדם בתפילתו, או רשות לדחות כי הבא להורגך השכם להורגו (עיין בספר פורת יוסף). ואמר המסדר, רמז בזה על המאמר שהועתק כאן בפנים שהוא מספר בן פורת יוסף, וזהו כוונת התנא ואל תהי מפליג לכל דבר ואין לך דבר שאין לו מקום בעולמות עליונים אם יעלה בלבך מקומו ושורשו במה לתקנה אל תפליגהו כי אתה הורג נפש:

או יאמר ואל תהי מפליג לכל דבר, הוא דיבור, שלפעמים אומר איזה דיבורים בתפילה שלא בכוונה, ויאמר שלא היה בהם ממש, עיין פורת פעם אחת שאל השואל למורי וצ"ל אם אמר כמה תיבות בקריאת שמע ובתפילה שלא בכוונה אם רשאי לחזור פעם שנית ולאומרם בכוונה ואמר בזה הלשון, הלא ידוע ומפורסם שאין לך שום דבר שלא יהיה בו מציאות ה' יתברך, אפילו מחשבה חיצונית שם יש גם כן ניצוצות קדושות, ואם כן אמר כמה תיבות של תפילה בלא כוונה רק במחשבה חיצונית, אם כן באה המחשבה כדי להעלותה, ואם יחזור ויאמר פעם שנית אז הוא מורה שבפעם הראשונה לא היה שם שום מציאות ה' והרי הוא מקצר במציאות ה' יתברך, גלל כן לא יאמר פעם שנית, וזהו אל תהי מפליג לכל דבר, אין לך דבר שאין לו מקום, מקומו של עולם מציאות ה' יתברך ואל תפליגהו, עד כאן לשונו:

ובהיכל הברכה פרשת חיי דף קל"א ע"ב כתב וזה לשונו, כידוע ממרן להעלות המחשבות לשורשן כי בכל המחשבה יש ניצוץ הקדוש עיין פורת שמעתי ממורי עיני קבלת שם שמים ועול מלכות שמים, והענין כי האדם מחויב להאמין כי מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה וכל המחשבות של אדם הן בתפילה והן בכל היום, וכל התעוררות של איזה מדה לא טובה שבאה לאדם, הן מהקפדה או מאהבות רעות רחמנא ליצלן, או מדברים בטלים קנאה שנאה תחרות, הכל יש בו מציאות ה' יתברך, וכל מחשבה הוא קומה שלימה, וכאשר יעלה במחשבתו של אדם בעת עסקו בתורה ותפילה או אפילו כל היום איזה מחשבה זרה ורעה, באמת היא באה אל האדם לתקנה ולהעלותה, ועמה יעלה הוא גם כן למדריגה היותר גדולה בעבודת ה' יתברך, ואם אינו מאמין בזה, או שאומר שאין דבר זה אלא לגדולי העולם כמו שדימו המחקרים בדעתם, אין זה קבלת מלכות שמים שלימה, כי מקצר חס ושלום במציאות ה' יתברך, ובזה יובן האומר שמע שמע כי מעיקרא לא אכין דעתי, במחשבה זרה, אמנם אם היה מאמין וידוע ששם הוא גם כן מציאות ה' יתברך שאין שום דבר גדול וקטן שלא יהיה שם אלופו של עולם, וכל תנועה קטנה שם גנוז רצון אלופו של עולם, לא היה צריך לומר שתי פעמים שמע, וזהו מחינן ליה בארזותא דנפשי מניצוצין דאתדעכו ארז"פ רפ"ח (רמז לרפ"ח ניצוצין שצריכין לתקן עיין לקמן בפנים אות קכ"ט) ת"א עשרים ושתיים אותיות להעלותו, והניצוץ הזה מכה אותו שיתקן עצמו ויתקן אותו, ולמה הוא חוזר פעם שנית לומר שמע כאילו חס ושלום בפעם הראשונה לא היה שם מציאות ה' יתברך ונמצא הוא מקצר במציאות ה' יתברך ובקבלת עול מלכות שמים ולכן משתקין אותו, והענין, שאין מחשבה שלא יהיה קומה שלימה ואם האדם דוחה המחשבה דוחה והורג קומה שלימה, אמנם לפעמים יש מחשבה שצריך לדחותה כי הבא להורגך השכם להורגו, וזהו עצמו מצות פדיה ומצות עריפה, למבין, אמנם במה אדע איזה להעלותה ואיזה לכפותה ולדחותה, יתבונן האדם אם כשעולה מחשבה תיכף בא לו הכנעה וביטול ולב נשפך כמים לפני בעל הרחמים שירחם עליו שלא לדחותו, כי בקל יוכל לדחותו, או יראה לקרבה ולהעלותה, ואם לא יעלה בו הכנעה וביטול ואהבת ישראל ואהבת אחים בלב טהור אלא בא בהתרוממות, אז בא להורגך והשכם להורגו ולכפותה וכו' עיין שם:

ובספר עבודת ישראל פרשת תרומה וזה לשונו, על דרך שאמר הריב"ש ז"ל על הגמרא האומר שמע שמע משתקין אותו ופריך דלמא מעיקרא לא איכוון, ומשני מחינן ליה במרזפתא דפרזלא כי היכי דליכוון, ולכאורה התירוץ אינו מובן וכי מה יעשה שלא כיוון, ופירש הוא ז"ל הדנה אם אדם יתפלל בלא מחשבה צלולה, אזי ה' יתברך שולח לו מחשבות זרות, כדי שעל ידי זה יהרהר בתשובה ויתחזק

אינם אלא לזכי נפש קדושים, והם הבל, וקרוב שאינם מאמינים במציאות ה' יתברך בכל תנועה ומחשבה, אלא כל ישראל קדושים והאומר שמע שמע מקצר באמונה ומציאות ה' יתברך בכל תנועה דאם היה מאמין באמת לא היה אומר שמע שמע שתי פעמים, ואם האדם דוחה מחשבה כאילו הורג קומה שלימה, אמנם לפעמים מתגבר הרע במחשבות אסורות, ואלו צריך לדחות בשתי ידיים:
(בן פורת יוסף דף נ' ע"ב וע"ג, ועיין שם עוד דף נ"ג ע"ד)

עצמו להתפלל במחשבה טהורה, וזהו שמשני הגמרא שזה אי אפשר שלא איכוון מעיקרא שהרי מחינן ליה במרזפתא דפרזלא הם המחשבות זרות עד שיכוון, עד כאן לשונו:

איתא בשבחים (שבחי הבעש"ט) עמוד ע' בזה הלשון, פעם אחת שמעתי מר' נחמן מהאראדענקי שאמר כשהייתי חסיד גדול והלכתי בכל יום למקוה קרה, שבדור זה לא יוכל שום אדם לסבול מקוה כזו, וביציאתי מהמקוה כשבאתי לביתי והיה חם מאוד עד שכמעט בערו הכתלים ולא הרגשתי החמימות לערך שעה, ואף על פי כן לא הייתי יכול לפטור מן מחשבות זרות עד שהוכרתי לחכמת הבעל שם טוב, (כן הוא המכוון שם רק שנדפס בשיבוש וטעות):